

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Kamila Ulrichová

**HNUTÍ TÁLIBÁN – JEHO VÝVOJ OD VZNIKU
PO SOUČASNOST**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Ambros

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 28. 3. 2015

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Jakubu Ambrosovi za cenné rady, vstřícnost, připomínky a věnovaný čas při vedení mé bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kamila ULRICHOVÁ**
Osobní číslo: **R12322**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Hnutí Tálibán - jeho vývoj od vzniku po současnost**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat hnutí Tálibán v Afghánistánu a nastínit jeho vývoj od vzniku až po současnost. Dále budou analyzovány negativní i pozitivní aspekty vlády hnutí Tálibán a dopady na místní obyvatelstvo a svět. Stěžejní částí práce bude zaměření se na současný vývoj a analýzu situace v Afghánistánu po prezidentských volbách v dubnu v roce 2014.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

ČEJKA, Marek. Encyklopedie blízkovýchodního terorismu. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2007, 223 s. ISBN 978-808-7029-190. HÜBSCH, Hadayatullah. Fanatičtí bojovníci ve jménu Alláha: kořeny islámského teroru. České vyd. 1. Překlad Monika Macková. Praha: Naše vojsko, 2002, 123 s. ISBN 80-206-0609-2. KROPÁČEK, Luboš. Duchovní cesty islámu. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1993, 292 s., [16] s. obr. příl. (čb.). ISBN 80-702-1125-3. MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, 403 s. Dějiny států. ISBN 80-710-6445-9. MENDEL, Miloš. Džihád: islámské koncepce šíření víry. Vyd. 2., rozš. Brno: Atlantis, 2010, 354 s. ISBN 978-807-1083-160. ROUX, Jean-Paul. Dějiny střední Asie. Vyd. 1. Editor Zdeněk Müller. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 435 s. Dějiny států (Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 978-807-1068-679. ŠAKÍB, Síba. V Afghánistánu Bůh už jen pláče: příběh Šírín Gol. Vyd. 1. Překlad Zlata Kufnerová. V Praze: Ikar, 2002, 269 s. ISBN 80-249-0021-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Ambros**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **7. května 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. dubna 2015**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2014

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o hnutí Tálibán od jeho vzniku po současnost. První část práce, respektive druhá kapitola zařazuje Afghánistán do kontextu světové politiky, přibližuje problematiku mnoha etnik žijících v Afghánistánu a snaží se načrtnout dějiny země. Cílem druhé části práce, respektive třetí kapitoly je popsání a analýza samotného hnutí Tálibán od jeho počátků až po současnost zahrnující jeho charakteristiku, vládu, financování či strukturu. Úloha další části, respektive poslední čtvrté kapitoly je analýza situace po svržení tálibánského režimu, tedy období po roce 2001 a po příchodu zahraničních vojsk. Tato kapitola se dále soustředí na klíčové politické události Afghánistánu, především na prezidentské volby 2014, které byly milníkem v tom, kam se země bude dále ubírat.

Klíčová slova: Tálibán, Afghánistán, terorismus, fundamentalismus, Paštuni, volby, Ghani, Abdulláh

Abstract

This bachelor thesis addresses the issue of Taliban from its inception to the present. The first part, more precisely the second chapter, pays attention to Afghanistan in a context of world politics, describes an issue of many ethnic groups living in Afghanistan and tries to describe history of the country. The goal of the second part (third chapter) is to describe and analyse Taliban itself from its origin to the present concerning its characteristic, government, financing or structure. Task of the next part (fourth chapter) is to analyse a situation after the overthrow Taliban's regime after 2001 and invasion of foreign troops. Further it focuses on main events in Afghanistan, primarily on presidential election in 2014, which was the event of paramount importance in the way where the country will go.

Key words: Taliban, Afghanistan, terrorism, fundamentalism, Pashtun people, elections, Ghani, Abdullah

Obsah

Abstrakt.....	6
Abstract	6
Seznam použitých zkratk.....	9
Seznam obrázků	10
Seznam tabulek.....	10
1. Úvod.....	11
2. Obecná charakteristika Afghánistánu	13
2.1. Afghánistán jako zhroucený stát?	13
2.2. Obyvatelstvo	14
2.2.1. Paštuni	14
2.2.2. Tádžikové	16
2.2.3. Hazarové.....	16
2.2.4. Uzbekové a Turkmeni	17
2.3. Dějiny Afghánistánu	17
3. Tálibán.....	22
3.1. Co je a není Talibán?	22
3.1.1. Tálibán jako teroristická nebo povstalecká organizace?	22
3.1.2. Tálibán jako teokratický režim?	23
3.2. Charakteristika a ideologie Tálibánu	23
3.3. Vznik a vývoj Tálibánu	25
3.3.1. Nový aktér na politické scéně	25
3.3.2. Od odchodu sovětských vojsk po převzetí moci Tálibánem	26
3.4. Vláda Tálibánu	27
3.4.1. Vůdce všech věřících	28
3.4.2. Islámský emirát Afghánistán.....	28

3.5.	Struktura Tálíbánu	31
3.6.	Financování Tálíbánu	33
3.7.	Spojenci a nepřátelé tálíbánského režimu	34
3.8.	Temné a přívětivé stránky Tálíbánu	36
4.	Afghánistán od roku 2001.....	39
4.1.	Operace trvalá svoboda (OEF 2001) a ISAF.....	39
4.2.	Mise Rozhodná podpora.....	41
4.2.1.	Bilaterální bezpečnostní dohody mezi USA, NATO a Afghánistánem.....	42
4.3.	Neo-Tálíbán a jeho opětovný návrat	43
4.4.	Politické události po roce 2001	45
4.5.	Prezidentské volby v roce 2014.....	47
4.6.	Záchrana jménem Ghaní a Abdulláh?	49
5.	Závěr.....	51
	Seznam literatury	53

Seznam použitých zkratek

CIA	Ústřední zpravodajská služba (<i>Central Intelligence Agency</i>)
EFs	Základní funkce (<i>Essential Functions</i>)
EU	Evropská unie
FEFA	Fórum pro svobodné a spravedlivé volby Afghánistánu (<i>Free and Fair Election Forum of Afghanistan</i>)
GWOT	Globální válka proti terorismu (<i>The Global War on Terrorism</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
IEA	Islámský emirát Afghánistán (<i>Islamic Emirate of Afghanistan</i>)
IEC	Nezávislá volební komise (<i>Independent Election Commission of Afghanistan</i>)
IED	Na dálku odpalované nálože (<i>Improvised Explosive Device</i>)
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (<i>International Security Assistance Force</i>)
ISI	Pákistánská tajná služba (<i>Inter-Services Intelligence</i>)
JUI	Jamiat-ul-Ulema-e-Islam
NATO	Severoatlantická aliance (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
OEF	Operace trvalá svoboda (<i>Operation Enduring Freedom</i>)
OEF-A	Operace trvalá svoboda – Afghánistán (<i>Operation Enduring Freedom – Afghanistan</i>)
OSN	Organizace spojených národů
PRT	Provinční rekonstrukční týmy
SAE	Spojené arabské emiráty
SOFA	Dohoda o statutu sil (<i>Status of Forces Agreement</i>)
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	Spojené státy americké

Seznam obrázků

Obr. 1: Mapa Afgánistánu v roce 1996	29
Obr. 2: Území pod kontrolou Tálibánu v letech 2002–2006.....	44

Seznam tabulek

Tab. 1: Vojenské rady a jejich oblast působení.....	32
---	----

1. Úvod

Blízkému východu a Střední Asii je stále více přikládáno větší pozornosti. Jestliže minulé století bylo ve znamení soupeření dvou velmocí, současné započalo strachem z terorismu a narůstajícího radikalismu. Afghánistánu po dlouhou dobu nebyl přikládán velký mezinárodněpolitický význam, ten ale vzrostl v průběhu 19. století.

Problematika středoasijského regionu mě již delší dobu zajímá. Především mě fascinují země, kde převládá náboženství islám, ovšem nejen z toho důvodu, že o něm slýcháváme stále častěji, bohužel, jen v souvislosti s fundamentalismem a terorismem, ale také proto, že se snažím hledat, co má křesťanství s islámem společné, v čem spočívají rozdíly mezi těmito náboženstvími, a co bychom pro sblížení mohli jako lidstvo udělat. Ovšem zcela chápu, jak je to velice těžký úkol, a obávám se, že v následujícím období bude narůstat spíše rivalita a nenávisť.

Afghánistán je zemí, kde islám hraje velmi důležitou roli. Především to je Tálibán, kdo striktně přikazuje dodržování islámských práv a zákonů. Z našeho pohledu se může jednat o nesmyslná pravidla, která jsou v rozporu s lidskými právy a v případě žen jde nepochybně o utlačování a jejich nesvobodu. Je velmi těžké posuzovat tradice Afghánistánu a dalších muslimských zemí, aniž bychom v nich alespoň určitou dobu žili a poznali jejich realie.

Cílem předkládané práce je popsat hnutí Tálibán v Afghánistánu a nastínit jeho vývoj od vzniku až po současnost. Dále jsou analyzovány negativní i pozitivní aspekty vlády hnutí Tálibán a dopady na místní obyvatelstvo a svět. Stěžejní částí práce je zaměření se na současný vývoj a analýzu situace v Afghánistánu po prezidentských volbách v dubnu v roce 2014.

Práce hledá odpověď na dvě výzkumné otázky. První z nich se týká samotného Tálibánu a toho, jak přesně lze či naopak nelze Tálibán definovat a druhá pojednává o současném dění:

1. Lze Tálibán označit za teroristickou organizaci, fundamentalistické hnutí či režim teokratického typu?
2. Napomůže nový prezident Ašraf Ghaní společně s premiérem Abdulláhem Abdulláhem ke stabilizaci politické situace, nebo je naopak možné, že po odchodu velké části vojenských jednotek dojde k ještě většímu chaosu a hrozba opětovného vládnutí Tálibánu se stane velmi reálnou?

V bakalářské práci byla použita metoda analýzy, rešerše zdrojů a jejich následná kompilace. Práce vychází z literatury psané českým a anglickým jazykem. Hlavním zdrojem byly tištěné knihy, elektronické publikace a dokumenty, zejména pak elektronická a tištěná periodika, jak česká, tak zahraniční, využívaná vzhledem k aktuálnosti tématu. Informace takto získané byly porovnávány, aby bylo dosaženo jejich správnosti a pravdivosti.

2. Obecná charakteristika Afghánistánu

Islámská republika Afghánistán je stát ležící ve Střední Asii. Jedná se o vnitrozemskou zemi sousedící na severu s Uzbekistánem a Tádžikistánem, na severovýchodě s Čínou, na západě s Íránem, na severovýchodě s Turkmenistánem a na východě s Pákistánem. Moderní hranice tohoto státu byla vymezena až na konci 19. století prostřednictvím politických a vojenských rozhodnutí tehdejších velmocí, kde se nezohledňoval fakt, že je to země mnoha etnik, kde největší zastoupení mají Paštunové. Rozloha činí okolo 652 230 km² a počet obyvatel byl k červenci 2014 odhadován na 31 822 848 (CIA, 2014). V čele stojí od roku 2014 po prezidentských volbách Ašraf Ghaní, který vystřídal exprezidenta Hámida Karzaje, jenž byl u moci 10 let.

2.1. Afghánistán jako zhroucený stát?

Země velkého potenciálu, i tak bychom mohli Afghánistán nazvat, ale kvůli neutichajícím bojům ho není zatím schopná využít. Afghánská ekonomika je velmi silně ovlivněna řadou konfliktů odehrávajících se na tomto území po dlouhé období. HDP per capita země činí přibližně 1 100 dolarů na hlavu, což představuje 215. místo ve světě¹ (CIA, 2013). Ačkoli se situace v zemi po svržení Tálíbanu zlepšila, země se i nadále potýká s chudobou a dalšími problémy s ní související – nezaměstnaností, kriminalitou nebo nedostačující lékařskou péčí a nedostatkem potravin. Země je velmi závislá na zahraniční pomoci a životní standard je zde jeden z nejnižších vůbec. Většina obyvatel stále závisí na zemědělství a chovu dobytka. Značný problém zde představuje slabá vláda a korupce. Vláda stále nemá kontrolu na celém území Afghánistánu a spousta provincií, kde zaujímají významné pozice kmenoví náčelníci, vládu neuznávají a nařízeními se neřídí. Roztříštěnost Afghánistánu je jeden z hlavních problémů, který způsobuje, že se země neustále nachází v chaosu a nestabilitě, které využívají jak zmínění náčelníci, tak především hnutí Tálíban.

Za zhroucený stát (failed state) lze označit takový, který nedokáže plnit základní funkce, každému státu jsou přiřazovány atributy a jeho „zhroucení“ se může projevat mnoha způsoby.

Nejčastějšími atributy jsou:

- ztráta fyzické kontroly vlastního území nebo monopolu na legitimní použití síly;
- narušení legitimních pravomocí státu/delegitimace státu;
- neschopnost poskytování veřejných služeb;

¹ Ve srovnání s Českou republikou – 26 300 dolarů, 56. místo. (CIA, 2013)

- neschopnost komunikovat s ostatními státy jako plnoprávný člen mezinárodního společenství. (FfP, 2015)

V případě Afghánistánu, například vláda nemá kontrolu nad celým územím, vládní moc je velmi slabá a území kontrolují další subjekty. Dalšími znaky jsou neschopnost zajištění základních potřeb občanů, vysoký počet uprchlíků, nerovný ekonomický rozvoj nebo porušování lidských práv. Podle organizace *The Fund for Peace*, která publikuje seznam zhroutených států vytvořeném podle *The Failed States Index*², se Afghánistán za rok 2014 umístil na šestém místě s počtem bodů 106,5, přičemž je možné dosáhnout 120 bodů. Je tedy velmi ohrožen a lze ho tak označit za zhroutený stát. Nejhoršího výsledku dosáhl v indikátoru *bezpečnostní aparát* s hodnotou 10, kam patří sub-indikátory jako vnitřní konflikty, nepokoje a protesty, vojenské převraty či bombové útoky a v indikátoru *intervence externích aktérů*, kde jsou přiřazeny vojenské intervence, mise OSN nebo zahraniční pomoc, kde dosáhl hodnoty 9,9. (FfP, 2014)

2.2. Obyvatelstvo

Skladba obyvatel je v Afghánistánu velmi pestrá, v průběhu dějin se zde usazovaly různá etnika. Přicházely zejména ze severu – ze stepí a pouští Střední Asie. Odhaduje se, že v zemi žije 55 etnických skupin. Pokud bychom je rozdělily podle jazykových větví, nejpočetnější je větev iránská, kam patří Paštuni, Tádžikové a Balúčové, a turkitská, kterou reprezentují Turkmeni a Uzbekové. (Vogelsang, 2010)

Co se týče procentuálního zastoupení, nejpočetnější jsou Paštuni (42 %), Tádžikové (27 %), Hazarové (9 %), Uzbekové (9 %) či Turkmeni (3 %) a další. Většina se hlásí k sunnitské větvi islámu (více než 80 %), zbytek (19 %) k šíitské větvi. (CIA, 2014)

2.2.1. Paštuni

Nejdominantnější etnikum Paštuni, které lze označit za Afghánce *par excellence*, žijí převážně na jihu a jihovýchodě země. Rozptýleni jsou také v Pákistánu a Indii, kde jsou známí jako Pathánci. Města Pešavár v Pákistánu a Kandahár v Afghánistánu jsou pro Paštuny

² FSI je ukazatel míry úpadku státu. Je vydáván každoročně organizací *The Fund for Peace*. Základem metodologie je analýza 12 indikátorů ve třech kategoriích – sociální, ekonomické a politicko-vojenské, které se dále dělí na sub-indikátory. Každý indikátor může nabývat hodnot od 1 do 10, přičemž 1 znamená stabilitu, 10 kolaps a zhroutení. Celkové hodnocení se pohybuje od 0 po 120 (nejhorší). K určení hodnot je třeba shromáždění reportů a informací ze světa, poté prostřednictvím softwaru CAST jsou vytříděna relevantní data od irelevantních a pomocí algoritmu jsou převedena na číselné hodnoty. (FfP, 2011)

hlavní a tradiční centra. Všichni Paštuni jsou muslimové hlásící se k sunnitské větvi islámu. (Vogelsang, 2010)

V dějinách Afghánistánu hráli právě Paštuni důležitou roli, často hlavní představitelé státu a další osobnosti byli a jsou z řad Paštunů. Příkladem je současný prezident Ghaní a exprezident Karzaj nebo zakladatel moderního státu Durrání. Většina hnutí Tálibán je taktéž tvořena Paštuny, proto se stále těší oblibě především u paštunského obyvatelstva. (tamtéž)

Paštun Nimatulláh rozlišuje čtyři základní skupiny Paštunů. Prapředek Paštunů, Kajs Abdurrašíd Pathán, byl údajně potomkem židovského krále Sarula a dokonce dodnes se vedou o židovském původu Paštunů spory. Mezi hlavní skupiny žijící v Afghánistánu patří kmenové svazy Durráníjů a Ghaldžijů, které se vyznačují převážně usedlým způsobem života. (tamtéž)

V současnosti jsou rozděleni do mnoha rodů, klanů, kmenů a kmenových svazků. Paštunská společnost má specifické uspořádání a každý ví, kde má v pyramidě příbuzenských vztahů svoje místo. Vytváří tak jakýsi model segmentového rodového uspořádání. Velmi silně vnímají rodokmen a kmenové vztahy, které jsou patriarchální, ačkoli vztahy po ženské linii mají taktéž svůj význam. Pro Paštuna je typická bojovnost a nezávislost, potrpí si na rovnost a svoji čest. Důležitý je pro ně kodex cti – *Paštúnválí*, který bude v práci popsán v kapitole 3.2. (tamtéž)

Typický oděv oblékaný ženami je burka, která zakrývá tělo a hlavu včetně obličeje, přičemž v oblasti očí je síťovina umožňující vidět. Pod burkou ženy nosí nejčastěji kalhoty a šaty s dlouhými rukávy. Muže rozeznáme podle pytlovitých kalhot, dlouhé košile a vesty a na územích ovládaných Tálibánem nosí turban (lungi) s jedním volným koncem visícím přes rameno. (tamtéž, s. 34)

Velký počet Paštunů opustilo zemi v době sovětské invaze a většina se uchýlila do Pákistánu. Po odchodu Sovětů se někteří vrátili zpět a postupně se tak začalo tvořit hnutí Tálibán. Postupně se přidávalo k tálibům více Paštunů, jelikož očekávali, že právě Tálibán ukončí chaos a bezprávi. Ačkoli Tálibán ztratil část svých příznivců během své vlády, stále je zastoupen Paštuny, kteří bojují proti vládě a mezinárodním organizacím. Během posledních let narůstá počet protestů, povstání, konfliktů, násilí a bombových útoků. Boje jsou také vedeny mezi ostatními etniky – Uzbeky, Tádžiky a Hazary. (MAR, 2006)

Od roku 2001, po svržení tálibánského režimu, jsou Paštuni, jež nejsou spojenci Tálibánu, často nepříznivě ovlivňováni vnitřním vysídlením, emigrací a repatriací uprchlíků. Mnoho Paštunů muselo kvůli válce mezi Tálibánem a koaličními silami USA uprchnout ze svých domovů. (tamtéž)

2.2.2. Tádžikové

Tádžikové jsou druhou nejpočetnější etnickou skupinou íránského původu, používající jazyk perština, která je známa jako darijština. Žijí na severovýchodě země, kde většina z nich žije v Herátském údolí, dále na sever od Kábulu a v provincii Badachšán. Označují se za Parsi, jelikož označení Afghánec je pro ně spojen s Paštuny, s nimiž se neztotožňují. V průběhu dvacátých let se spousta Tádžiků (až 33 % obyvatelstva) přistěhovala do Afghánistánu vlivem kolektivizačních tlaků ze strany SSSR a podruhé v devadesátých letech, kdy Tádžikové emigrovali do Afghánistánu v důsledku občanské války v Tádžikistánu, která vypukla v roce 1992. (Kokaisl, Pargač et al., 2008, s. 230–231)

V politické správě představovali Tádžikové nižší úřednické vrstvy. V moderních dějinách vládli pouze dvakrát a to od roku 1929 za krále Habíbulláha II., který vystupoval proti reformám krále Amanulláha. Po druhé to bylo v devadesátých letech minulého století, kdy byl u moci profesor a prezident Rabbání. Celá země ale pod jeho vedením nebyla, jelikož v té době zde zuřila občanská válka. (Horák, 2005)

2.2.3. Hazarové

Etnikum žijící ve střední části Afghánistánu se nazývá Hazarové, hovoří persky a jsou mongolského původu. Jejich počet byl k roku 2011 odhadován na necelé tři miliony (CIA, 2011). Slovo Hazar je odvozeno od perského hazár a znamená „tisíc“. Obývají horská pohoří, avšak dříve byli rozptýleni i v úrodnějších a rozsáhlejších oblastech, ale v průběhu let 1980 až 1983 během války byli Paštuny vyhnáni do hor, kde pobývají dodnes. Většinu tvoří imámští šíité, kteří mají úzké kontakty se spoluvěrci z Íránu a Iráku. Pro Hazary je taktéž typické rozčlenění na kmeny a klany, které jsou vedené tradičně mírem, ovšem celkové uspořádání podle rodokmenů a kmenů, jako u Paštunů, má menší význam. (Vogelsang, 2010)

Hazarové po dlouhé období čelí diskriminaci ze strany sunnitských muslimů. Především od 19. století čelí sociálnímu, politickému a ekonomickému útlaku. Za vlády Paštuna Amira Abdula Rahmana byly zabity tisíce hazarských mužů a jejich ženy a děti byly vzaty do otroctví. Na stranu emíra se postavili i Uzbekové a Tádžikové. Drancování a plnění domů, zabíjení a zotročování si vyžádalo podle odhadů snížení hazarského etnika o 60 %. (MRG, 2005a)

Jejich situace se výrazně zlepšila po svržení Tálíbanu. Hazarové jsou uznáni v nové afghánské ústavě jako národností etnická menšina a mají plné právo na afghánské občanství. (tamtéž)

2.2.4. Uzbekové a Turkmeni

Nejpočetnější turkickou národností v Afghánistánu jsou Uzbekové, společně s Turkmeny žijí v severních částech země. Většina Uzbeků a Turkmenů jsou sunnitští muslimové a podobně jako u Paštunů jsou jejich společenstva uspořádána do kmenů a klanů, což se odráží v jejich společenském i politickém životě. Uzbekové věří, že jsou potomci Čingischána a jejich původ sahá do třetího století př. n. l. (MRG, 2005b)

Uzbekové jsou zemědělci, jež kultivují orné půdy, kromě obilí a zeleniny pěstují také bavlnu, která přispívá k vyšším příjmům. Významná je také výroba koberců, která tvoří důležitou součást jejich hospodářství. Díky relativní prosperitě, jsou turkická etnika nezávislá na centrální vládě a v minulosti nevynaložili úsilí na získání vlivu v zemi. Nicméně ekonomika v severním Afghánistánu byla těžce poškozena po dobytí Tálibánem v roce 1998. Důsledkem byly nejen represe, ale také uzavření hranic s Uzbekistánem ze strany uzbecké vlády, což vyústilo ztrátou obchodu a tím i snížením socio-ekonomické nezávislosti obou skupin. (tamtéž)

Uzbekové neměli žádnou politickou organizaci, ale generál Dostum, jenž bojoval proti Tálibánu, byl první, kdo se stal samozvaným mluvčím za práva Uzbeků v Afghánistánu. Uzbekové byli také součástí Severní aliance, s níž bojovali proti režimu Tálibánu a po svržení získali větší vojenský i politický vliv v zemi. Prvního zastoupení ve vládě se Turkmeni dočkali, když se Nur Muhammad Qargin, turkického původu, stal v roce 2004 ministrem školství. (tamtéž)

2.3. Dějiny Afghánistánu

Území Afghánistánu bylo osídleno již v době kamenné. Žili zde převážně pastevcí a zemědělci. Prvním státním útvarem byla Baktrie, která vznikla už v první polovině prvního tisíciletí před Kristem. Jednalo se o nejstarší a zároveň nejbohatší říši, která se rozkládala nejen na tomto území, ale také v dnešním Tádžikistánu a Uzbekistánu. Hlavním městem byla Baktra, dnešní Balch. V 6. stol. př. n. l. vpadli do Afghánistánu Peršané a území se stalo součástí mocné starověké perské říše Achajmenovců, která prosperovala v letech 670–330 př. n. l. Posledním vládcem Achajmenovců byl Dareios III., kterého porazil slavný dobyvatel Alexandr Makedonský. Ten se při svém tažení oženil s perskou princeznou Roxanou a území této říše rozdělil na tzv. satrapie. Kvůli nehostinným hornatým podmínkám zde vojsko dlouho nesetřvalo a příliš proto nezasáhlo do politického života, i přesto však umožnilo pronikání řeckých kulturních vlivů. Další dynastií na afghánském území byli Seleukovci, ale ani oni neměli trvalý úspěch. (Marek, 2003)

Do Afghánistánu se šířilo během čtvrtého a třetího stol. př. n. l. nové náboženství – buddhismus, které se zde udrželo až do příchodu muslimských dobyvatelů v 7. stol. n. l. Buddhistické umění bylo ovlivňováno helénisticko-římskými a západoasijskými vlivy s kombinací domácích indických tradic. Výrazné bylo sochařství – sochy nejen Buddha, ale i dalších vládců byly nalezeny na mnoha místech v severovýchodním Afghánistánu. Spousta památek byla ovšem za dob Tálibánu zničena nebo rozkradena jako v případě exponátů v kábulském muzeu a dvě kolosální sochy Buddha v nadživotní velikosti vytesané do pískovcové stěny skalního masivu v údolí řeky Bamján, které Tálibán nechal v roce 2001 rozstřílet. (tamtéž)

Příchod islámu na afghánské území datujeme do 7. století, kdy Arabové dobyli Perskou říši. Situace Arabů, ale nebyla zpočátku jednoduchá, neboť se dostávali do konfliktu s Číňany a Tibetany. Islám se šířil postupně s tím, jak Arabové území dobývali. Hlavním centrem odporu bylo údolí Kábulu. Islamizace probíhala od západu na východ, který ještě v 9. stol. ovládali nemuslimští vládcí a v této oblasti byl stále patrný vliv indického subkontinentu. Většina obyvatel byla hinduistického nebo budhistického vyznání. (Vogelsang, 2010)

Ve 13. století dobyli území Mongolové – Chorézmšáh ovládal obchod od Aralského moře přes Střední východ, indický subkontinent, Střední Asii po Čínu. Vůdce Mongolů Čingischán si podrobil všechny sousední kmeny včetně Číny, obsadil Afghánistán, zabral a zničil Baktru. Působení a vláda Mongolů způsobila smrt tisíců lidí, zničení většiny měst a celkovou devastaci zemědělství. (tamtéž)

Ruský car Petr Veliký potřeboval dostihnout evropské státy, a tak se rozhodl expandovat do Střední Asie, jelikož se mu donesly zprávy, že se v této oblasti nachází rozsáhlé zásoby zlata. Zamýšlel se dostat dále na jih – do Indie. První tažení započalo v dubnu 1717 a bylo vedeno Alexandrem Bekovičem, muslimským princem z Kavkazu. Výprava se ale střetávala se značnými problémy jako s neznámými nemocemi, obtížně překonatelným terénem a nájezdy místních kmenů. Tento střet ruské výpravy a místních kmenů byl předeherou mocenského konfliktu zvaného Velká hra. (tamtéž)

V roce 1747 se chopil moci Ahmad Šáh Durrání, který položil základy Afghánské říše, jež se rozprostírala od řeky Indus na východě po Mašhad na západě a od Amudarje na severu až po Indický oceán na jihu. Vedl různá tažení do Indie nebo Íránu. Je popisován jako monarcha vznešeného původu, jenž byl obdařen všemi schopnostmi, které mu umožnili vytvořit afghánské království. Ahmad Šáh Bábá neboli Otec, jak byl nazýván, zemřel v roce 1773 a je pohřbený v kandahárském mauzoleu. Po jeho smrti vládli dál jeho potomci. (tamtéž)

Důležité události se odehrály v průběhu 19. století, kdy se z Afghánistánu stal nárazníkový stát z důvodu střetů dvou velkých mocností Ruska a Velké Británie. Tento konflikt vstoupil ve známost pod označením Velká hra (*The Great game*). Předehrou Velké hry, jak je v práci již zmíněno, se stala první ruská výprava do Indie, kde se již etablovala Velká Británie. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

K první britsko-afghánské válce dochází ve 30. letech 19. století, kdy Rusko již ovládalo velké území ve Střední Asii díky své expanzivní politice. Ruské počínání se ale nelíbilo Velké Británii, která ruský neúspěšný pokus o obsazení Herátu vnímala jako jistý akt agrese. Britové se proto rozhodli pro vojenskou intervenci s cílem dosadit na trůn Šáha Šudžáho, od kterého se očekávala vstřícnost k britským zájmům. Britům se sice podařilo dobýt hlavní město Kábul, ale dlouhodobý úspěch neměli, jelikož se střetávali s odporem místních obyvatel a kmenů a tak byli povstalci poraženi a museli z Kábulu odejít. (tamtéž)

V 19. století došlo ke druhé britsko-afghánské válce s cílem ovládnout Kábul a Velká hra se rozeběhla opět naplno. V roce 1879 byla podepsána dohoda o vzniku britského protektorátu. I přesto, že se Britové z předešlých chyb poučili, opět se začali potýkat se stejnými problémy a po bitvě u Majvandu, kde byly britské jednotky poraženy, museli do dubna 1881 opustit zemi. (tamtéž)

Na počátku 20. století vládnul Afghánistánu emír Habíbulláh, který se postavil neutrálně vůči první světové válce. Na rozdíl od Habíbulláha, který měl kladné vztahy s Velkou Británií, jeho nástupce Amanulláh inklinoval spíše k Rusku, které jako první uznalo Afghánistán v roce 1919 jako nezávislý stát. Veřejně podporoval odpor vůči Britům a po použití síly proti teritoriu ovládanému Brity, započala třetí britsko-afghánská válka. Kvůli kmenovému povstání se Britové obávali úplné ztráty kontroly nad celým regionem, a tak byla roku 1919 podepsána mírová smlouva, v níž Britové uznali nezávislost Afghánistánu. Nezávislost Afghánistánu tak znamenala definitivní konec Velké hry, jež zanechala velkou stopu v afghánském regionu, o čemž svědčí i vymezení Durandovy linie z konce 19. století, jelikož měla vliv nejen na samotný Afghánistán, ale také na formování sousedních států. (tamtéž)

Po vyhlášení nezávislosti byla vypracována nová ústava, v níž bylo zakotveno, že Afghánistán se stává konstituční monarchií. Amanulláh začal zavádět reformy, jež se týkaly hospodářství, sociálních přeměn, zemědělství nebo kultury, kde byla například patrná snaha o sekularizaci školství, snižování náboženských škol madras, zmenšování vlivu islámského duchovenstva a návrh na zákaz mnohoženství a zahalování žen. Ovšem kvůli

nespokojenosti místních obyvatel, kteří s reformami nesouhlasili, muselo být od nich upuštěno. (Marek, 2003)

Za vlády Záhira šáha v letech 1933–1973 se země nacházela v relativní stabilitě a král pokračoval v centralizaci národního obchodního kapitálu. S pomocí SSSR byly vybudovány průmyslové závody a rozvíjely se i styky s ostatními zeměmi včetně meziválečného Československa a se Spojenými státy americkými. V době druhé světové války země opět vyslovila neutralitu. V 50. letech byl schválen první pětiletý plán a mimo jiné byla zrušena povinnost žen nosit závoj. V roce 1964 se poprvé dočkaly volebního práva i ženy. (tamtéž)

V roce 1973 byl král Záhír šáh svržen a Afghánistán byl prohlášen za republiku. Byla zrušena ústava a rozpuštěn parlament, král utekl do ciziny. Prezidentem se stal králův bratranec Muhammad Dáúd, který kladl důraz na zahraniční pomoc, a tudíž očekával příliš finančních prostředků ze zahraničí. Prezident byl ale roku 1978 svržen a byl nastolen prosovětský režim. Nejen všechny státní orgány, ale také afghánská společnost byly pozměněny. Nová vláda zaručovala svobodně vykonávat náboženské obřady a ženám přiznala stejná práva jako mužům. Situace v Afghánistánu se ale začala vyhrcovat, a jelikož byla Moskva okolnostmi znepokojena, započala následujícího roku sovětská okupace Afghánistánu. (tamtéž)

Sovětská vojenská intervence byla zahájena 27. 12. 1979, kdy byly přepadeny nejdůležitější instituce včetně prezidentského paláce ze strany příslušníků sovětských speciálních sil oblečených do afghánských uniforem. Tento převrat byl politicky bezohledný a brutální, nazývaný jako *regime change*. Prezident Hafizulláh Amin byl zabit a do čela byl dosazen Babrak Karmal, jenž působil jako velvyslanec v Československu. Celkově zde plnilo svoji funkci asi 100 000 vojáků. Cílem bylo pouze provést státní převrat a zaměřit se na „afghanizaci“ celého státu, což znamenalo, že sovětská armáda a KGB budou poskytovat výcvik, výzbroj a důležité informace afghánské armádě, aby byla schopná potlačit jakýkoli odpor. Proti SSSR se silně angažovaly především Spojené státy americké a Velká Británie a spousta mezinárodních organizací. Sověti se také potýkali s odporem a silným odbojem, a tak se tato válka protáhla na deset let. Znamé jsou velmi brutální postupy, které sovětská vojska uplatňovali. Běžné bylo zastrasování, vojenské čistky nebo zaminování prostor. Vojáci se dopouštěli zločinů proti lidskosti a válečných zločinů, kdy se často terčem útoků stávalo civilní obyvatelstvo. Kromě obrovských ztrát na životech na obou stranách se také hovoří o ztrátě prestiže SSSR. V důsledku velké kritiky a neúspěchu, který završil pádem sovětského svazu, se okupace Afghánistánu hodnotí jako „sovětský Vietnam“. Ovšem ani po odchodu sovětských vojsk, které nedokázaly podobně jako v případě Velké Británie

v Afghánistánu zvítězit, se země nedočkala pokoje a klidu, ale právě naopak, kvůli roztržitosti a zaostalosti propadl Afghánistán ještě do většího chaosu, který využil v té době ne příliš známý Tálibán. (Hynek, Eichler, Majerník, 2012)

Země se během své historie často střetávala s problémy, musela čelit konfliktům a útokům ze stran jiných států. Pozoruhodné je, jak se vždy v těchto asymetrických válkách dokázala ubránit. Uchovává si svoje tradice a náboženství islám zde hraje stále důležitou roli. Ani pokusy o modernizaci ve dvacátém století neměly trvalý úspěch. Až do počátku 21. století lze hovořit o Afghánistánu jako o nárazníkovém státu, ovšem nyní je považován jako stát zhroutilý.

3. Tálibán

3.1. Co je a není Talibán?

Přesná definice Tálibánu neexistuje, jelikož každý stát chápe Tálibán odlišně. Pro většinu zemí je však Tálibán fundamentalistické³ hnutí. Marek Čejka ve své knize *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu* popisuje Tálibán jako islámské radikální fundamentalistické hnutí, které vzniklo v 90. letech v afghánských uprchlických táborech v Pákistánu a brzy svoji činnost přeneslo do Afghánistánu. Členové se rekrutovali převážně z afghánských uprchlíků. (Čejka, 2007)

3.1.1. Tálibán jako teroristická nebo povstalecká organizace?

Určení toho, zda je Tálibán teroristická nebo povstalecká organizace, je velmi problematické. Především je nutné zmínit, že na seznamu teroristických organizací USA ani EU Tálibán není zapsán (U. S. Department of state, 2015; Official Journal of the European Union, nedatováno). Přesto nelze Tálibán na základě seznamu teroristických organizací USA ani EU posuzovat jako neteroristickou organizaci, jelikož na seznamu jiných zemí se vyskytuje, příkladem je Kanada, Rusko nebo Kazachstán (Government of Canada, 2015; The Federal security service of the Russian Federation, 2015; Ministry of Foreign Affairs Republic of Kazakhstan, 2015). Kanada zahrnuje Tálibán do teroristických organizací v roce 2013 a Rusko již v roce 2003.

Podle Ahmeda Rashida, specialisty a novináře na otázky terorismu, je Tálibán ojedinelá organizace:

„Myslím, že Tálibán je zcela specifická organizace. Tálibán původně tvořili Afghánci, kteří se narodili a vyrůstali v uprchlických táborech, madrasách a v chudinských čtvrtích Pákistánu.(...) Problémem je, dle mého názoru, že Tálibán nikdy nebyl pod státní kontrolou; hnutí tedy neřídila ani afghánská, ani pákistánská vláda.

(...) Jedná se o amorfni masu lidí, která, kromě vlády extremismu, nikdy nebyla podřízena jiné pravomoci. Tento atribut činí Tálibán zcela ojedinelou organizací.

³ Slovo fundamentalismus se původně šířilo jako označení hnutí, které na počátku našeho století navázalo v protestantských církvích v USA na očekávání brzkého příchodu Kristovi tisícileté říše. Stoupence spojoval odpor k tehdejší moderně, odmítali biblickou kritiku a evoluční teorii. Své myšlenky vydali v souboru nazvaném *The Fundamentals*. Odmítali jakýkoli dialog a porozumění s měnícím se kulturním prostředím. Typická byla neústupnost a neshášenlivost k odlišným názorům. Fundamentalismus má dále více významů a pojetí. Například jde o strohý základ víry, ve kterém je kus neshášenlivosti, omezenosti a tvrdosti srdce. Termín islámský fundamentalismus pravděpodobně jako první uvedl Anouar Abdel-Malek, egyptský sociolog, který v něm vidí nový počátek islámského myšlení volající po návratu k pramenům a očistě víry a cílem je obnova minulé velikosti islámu. (Kropáček, 1996)

Neznamená, že se stává určitým druhem nacionalistů, nebo nacionalistických teroristů, či nacionalistických povstalců. Mám za to, že jsou směsí všech těchto tendencí, jednoduše proto, že jejich původ je amorfní.“ (NATO Review, 2008)

3.1.2. Tálibán jako teokratický režim?

Ideologie Tálibánu byla založena především na základech islámu a podobně jako v jiných muslimských zemích, kde islám a právo *šaría* hraje důležitou roli, i zde byl s politikou silně propojen. Právě kvůli tradičnímu islámskému univerzalizmu nevnímá rozdíl mezi náboženstvím a politikou. Tálibán se tak snažil o návrat k původní Prorokově obci⁴. Z pohledu politických věd šlo o velmi zajímavou vládu. Tálibán jako hnutí, které hlásilo zpočátku, že touží jen po míru, záhy nastolilo režim, který byl v mnoha ohledech totalitní teokratického typu⁵. V některých případech byl ještě radikálnější než vláda ájatolláha Chomejního v Íránu. (Boháč, 2008a) Popis vlády a režimu Tálibánu bude v práci popsán podrobněji v kapitole 3.4.

Je zřejmé, že Tálibán je hnutí, které je většinou obyvatel západního světa označováno za islámské, radikální a fundamentalistické. Nazývat ovšem Tálibán teroristickou či povstaleckou organizací již není tak jednoznačné, i přesto, že některá média i odborná veřejnost ho takto mohou popisovat. Ačkoli se v některých aspektech podobal wahhábistické ideologii Saudské Arábie, Tálibán byl zcela ojedinělý a specifický ve svém režimu, který uplatňoval v době svého vládnutí, a to pouze na území Afghánistánu, pokud nepočítáme přesah do sousedního Pákistánu, kde se nachází jeho základny, útočiště a popř. jeho odnože.

3.2. Charakteristika a ideologie Tálibánu

Tálibán, oficiálně *Talebán-e Haqq*, v překladu znamená „hledáči pravdy (popř. Pravdy, tj. boha)“, arabské *tálíb* také znamená „student“. Hnutí bylo původně tvořeno převážně paštunskými sunnitskými studenty islámských věd. (Kropáček, 2006)

Jak je již v práci zmíněno, Tálibán je islámské fundamentalistické hnutí. Jeho ideologie je ovšem založena nejen na islámském náboženství, ale také na paštunských tradicích.

⁴ Islámská obec *umma* (v moderní arabštině jako národ), v jejímž čele byl Mohammed. Netvořila jednotlivý celek, proto bylo třeba její vnitřní řád zakotvit smluvně. Nové politické společenství nebylo spojené kmenovou či rodovou soudržností, ale ideovou, islámskou. (Kropáček, 2006)

⁵ Totalitní režimy se dělí na komunistické, fašistické a teokratické. Teokratické režimy mají často totalitní prvky a jsou často spojovány s islámským fundamentalismem, což dokazuje i Íránská islámská revoluce uskutečněná v roce 1979. (Dočekalová, Švec et al., 2010) Teokracie je forma vlády, která vzniká spojením náboženské a politické ideologie a moci. Náboženský a politický řád je totožný. Vládcem je pokládán za vtělení božstva nebo za jeho nástupce. Může vzniknout, převezmou-li představitelé duchovenstva politickou moc a vykonávají ji ve jménu pravého náboženství (případ revoluce v Íránu). (Jandourek, Švec a Daneš, 2012)

Paštuni jsou vyznavači islámu a velmi si potrpí na dodržování paštunských tradic, od toho pramení i ideologie Tálibánu. Důležitou roli hraje islámské právo *šaría* a paštunský nepsaný kodex cti *Paštúnválí*. Šaría⁶ představuje ve struktuře islámu souhrn Božského řádu přikázaného lidstvu, neproměnný morální zákon, který je stejně jako Korán chápán jako věčný a nestvořený (Kropáček, 2006). Ve většině muslimských zemí je součástí nejen kultury a osobního života, ale také politiky, kde mnohdy plní velmi důležitou funkci.

Paštúnválí pojednává o tradičním způsobu života. Je předáván ústně a zahrnuje všechny činnosti vykonávané od narození po smrt. Představuje všechny zvyky, tradice, dědictví, zvykové právo a veškeré společenské vztahy.

Mezi základní principy patří (ALCP, 2015):

- *Džirga* je kmenová rada starších. Hraje důležitou roli při řešení kmenových záležitostí;
- *Melmastija* znamená pohostinnost. Paštuni jsou povinni přijmout každého hosta a připravit pro něj jídlo a projevit mu náklonnost;
- *Nanawataj* se používá, když poražená strana je připravena prosit o odpuštění. Je prostředkem ukončení dlouholetých sporů a krevní msty a přeměny nepřátelství na přátelství;
- *Badal* je pomsta nebo také krevní msta. Paštun věří a také jedná v souladu s islámským právem, což je oko za oko, zub za zub a krev za krev.

Nejdůležitějšími jsou kromě džirgy tři aspekty: pohostinnost (*melmastija*), podrobení se i azyl (*nanawataj*) a krevní msta (*badal*).

Vzhledem k tomu, že Paštúnválí je kodex, který se předává z generace na generaci ústně, není zapsán v legálním zákoníku. Normy se tak mohou v různých oblastech lišit. Kodex je pozoruhodný pro svoji jednoduchost. Obsahuje velmi málo pravidel týkající se hmotného práva. Většinou pojednává o ochraně vlastní cti a cti žen.

⁶ Šaría charakterizuje islám výrazněji než soustava dogmatické teologie. Do právního systému je pak celá dogmatika zahrnována do zákonné povinnosti víry, prvního z pěti pilířů. Obsahuje celou oblast vztahů člověka k Bohu i k druhým lidem a prostupuje celý způsob života. Šaría také představuje vyčerpávající soustavu zákonů a kvalifikaci činů a vztahů a zároveň je východiskem pro morální filosofii. V rámci právní klasifikace osob se rozlišují tři základní kategorie: svobodný muslim, otrok a jinověrec. Plnoprávný je pouze svobodný muslim, který je dospělý a duševně zdravý. O něco níže je postavena svobodná žena muslimka – při svědectví nebo dědictví se počítá jako polovina muže. Svědectví dvou žen má tedy stejnou hodnotu jako svědectví jednoho muže. V manželství má méně práv, manžel ji může trestat, ale má právo na výživné a v majetkoprávních vztazích je muži rovna. Otrok je roven pouze nábožensky, nemá právo dědit a svědčit. Odpovědný je za něho pán, ten ho musí živit a nesmí mu přidělit práci nad jeho síly (v současnosti je otroctví zakázáno). U jinověrců se rozlišuje postavení podle toho, zda žijí trvale na území islámského státu jako lid chráněný, a cizí státní příslušníci, kteří smí na území islámského státu pobývat jen s povolením, které jim může udělit plnoprávný muslim. Dále platí, že křesťan nebo žid nesmí dědit po muslimovi a uzavřít sňatek nesmí muslimka a jinověrec. (Kropáček, 2006)

Pro shrnutí je uváděno několik nejdůležitějších zásad (Ginsburg, 2011):

- Čest je prvořadá a čest žen musí být chráněna.
- Genderová hranice musí být pevně zachována.
- Člověk má právo na náhradu škody, pokud je mu ublíženo.
- Pomsta je tolerována, dokonce podporována.
- Omluvy jsou přijatelné.
- Hosté jsou chráněni.
- Každý se musí řídit Džirgou.

3.3. Vznik a vývoj Tálibánu

3.3.1. Nový aktér na politické scéně

Hnutí pravděpodobně vzniklo na počátku 90. let 20. století v uprchlických táborech v Pákistánu. Nejčastěji je uváděn rok 1994, kdy se v listopadu Tálibán zviditelnil ochranou pákistánského konvoje směřujícího do Turkmenistánu (Horák, 2002). Z neznámé organizace, jejíž členové byli napojeni na pákistánské náboženské skupiny, se rázem stalo hnutí, kterému se začalo přikládat větší pozornosti.

Avšak velmi pozoruhodnou informaci sdělil Zbigniew Brzezinski. Jako tehdejší poradce pro bezpečnost přesvědčil Cartera, prezidenta Spojených států amerických, aby dal souhlas zpravodajské službě CIA k vytvoření Tálibánu. Cílem bylo vytvoření tzv. pocitu islámské hrozby v tehdejší vedení SSSR. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Převážně pašunské hnutí se tak objevuje v době občanské války, jež se rozhořela po odchodu sovětských vojsk v roce 1989. Kořeny Tálibánu ale lze hledat již v době sovětské okupace, kdy spousta Afghánců uprchla do sousedního Pákistánu. V afghánských uprchlických táborech byl kázán pákistánskými duchovními extrémní a převrácený výklad *Deobandi*, což je větev sunnitského islámu, která vznikla v Britské Indii jako reformní hnutí. V Afghánistánu byly zakládány také islámské náboženské školy *madrasy* orientované na Deobandi, ale zpočátku nebyly vůbec populární. Mnohem většího úspěchu se těšily v Pákistánu, kde pákistánští deobandisté založili politickou stranu *Jamiat-ul-Ulema-e-Islam* (JUI) se silným protiamerickým postojem. Strana JUI poskytovala v těchto madrasách, které byly spravovány mnohdy negramotnými a nevzdělanými duchovními, afghánským uprchlíkům a mladým Pákistáncům zdarma vzdělání, jídlo, přístřeší a vojenský výcvik. (Rashid, 1999)

3.3.2. Od odchodu sovětských vojsk po převzetí moci Tálibánem

K úplnému stažení sovětských vojsk došlo 15. února 1989, kdy opustily Afghánistán poslední sovětské jednotky. Stanovení odchodu sovětských vojsk deklarovala *Ženevská dohoda* podepsaná mezi komunistickým vedením Afghánistánu, Pákistánem, USA a SSSR. Mimo jiné se strany zavázaly k vytvoření přechodné afghánské vlády s účastí více politických stran, ovšem sestavení se již nepodařilo splnit. Země se i po odchodu vojsk nacházela na okraji zájmu velmocí. Sověti nadále podporovali marxistický režim prezidenta Nadžíbulláha, ale s rozpadem SSSR v roce 1991 byla podpora a pomoc ukončena, podobně jako na straně Spojených států amerických, které ztratily zájem dalšího angažování se v zemi. Na počátku 90. let tak vzniklo mocensko-politické vakuum, kterého využili regionální mocnosti. Na straně jedné to byl Írán, který především podporoval šíitské skupiny, a na straně druhé Pákistán se Saudskou Arábií podporující strany sunnitské. Šlo zejména o zřizování uprchlických táborů včetně madras, které se staly v mnoha případech výcvikovými tábory. (Horák, 2005)

Významnou pozici v Afghánistánu zaujímají tzv. warlordi⁷, ovládající jednotlivé regionální oblasti při absenci demokratických, správních a právních prostředků po desetiletí. K existenci tohoto fenoménu napomohly kmenové konflikty a za pomoci nahromaděných materiálních prostředků a ozbrojených skupin tak řídí jednotlivá území. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Již během sovětské okupace vznikla afghánská guerilla – mudžáhidové⁸ – která bojovala proti komunistickému režimu. Propojila afghánský nacionalismus s islámem. Američané a jejich tajná služba CIA spolupracující s pákistánskou tajnou službou ISI posílali mudžáhidům značnou finanční a vojenskou podporu a v okolí města Pešávar pro ně vznikaly výcvikové tábory. To vše se odehrávalo v rámci války proti SSSR a komunismu. (Boháč, 2008a)

Nadžíbulláh, jenž vzdoroval frakcím mudžáhidů, se udržel u moci do 15. dubna 1992, kdy Kábul padl do rukou povstalců. Nadžíbulláh se tak ukryl do sídla OSN v hlavním městě, kde pobýval, dokud se ho Tálibán nezmocnil a v září roku 1996 nepopravil. (Roger A. Lee and History Guy Media, c1998-2014)

⁷ Existence warlordismu je spojena se slabými nebo zhroutenými státy. Warlord nahrazuje monopol státní moci a svou činností sleduje zejména dva cíle – rozšiřování a udržení moci a zisku. V Afghánistánu byl typickým zdrojem zisku obchod s opiem. V některých případech se warlordi dostávají do konfliktu se státem, ale není výjimkou ani koexistence obou aktérů. Organizační struktura často připomíná polovojenskou nebo klanovou strukturu, kde vztahy uvnitř organizace jsou striktně hierarchické a lineární. (Janků a Zelinka, 2009)

⁸ Mudžáhid – označení bojovníka za svatou věc, vykonavatele džihádu; v Afghánistánu původně bojovníci bojující proti sovětské okupaci (Kropáček, 2006).

Prosovětskou vládu vystřídala prozatímní vláda mudžáhidů sestavená v dubnu 1992 na shromáždění vůdců opozičních stran v Pešávaru, jejímž předsedou se stal Paštún Gulbuddín Hekmatjár. Mudžáhidé na to vyhlásili islámskou republiku⁹. Na vládě se ovšem chtěly podílet i jiné frakce mudžáhidů a náčelníci, ale jelikož se nedohodly, začaly bojovat mezi sebou. V bojích o hlavní město zahynulo přes padesát tisíc civilistů a nejméně desetkrát tolik jich bylo raněno. Více jak polovina domů hlavního města byla zničena. Hekmatjár, předseda fundamentalistické islámské strany *Hezbe Islámi*, byl z Kábulu vyhnán a do čela se dostal Tádžik Burhánuddín Rabbání, předseda strany *Džamíjat-e-islámi* a stoupenec islámské monarchie. Spolu s ním měl značný vliv v Afghánistánu také Ahmad Šáh Masúd, nazývaný „Lev z Pandžšíru“, jeden z nejznámějších velitelů a hrdina protisovětského odboje. Masúd později spolupracoval s bývalým prosovětským generálem Abdurrašidem Dóstumem, představitelem Uzbeků.¹⁰ I přes různá jednání a uzavírání mírových smluv, očekávaný mír stále nepřicházel. Do země, jež byla ve stavu občanské války, se snažila zasáhnout v roce 1994 OSN, která vyslala do Afghánistánu mírovou misi, v jejímž čele stál bývalý ministr zahraničních věcí Tuniska Mahmúd Mistíri. Byl sestaven mírový plán na předání moci zvolené vládě, k čemuž mělo dojít 21. března 1995. Pokus s cílem nastolit mír v zemi ale opět nevyšel, jelikož se na scéně objevila nová vojensko-politická síla – hnutí Tálibán. (Marek, 2003)

3.4. Vláda Tálibánu

Tálibán byl v době občanské války volně organizován na regionálním základě. Ačkoli představoval potenciální obrovskou sílu, nejevil se jako jednotný subjekt, dokud nedobyl město Kandahár a to se nestalo jeho pevností v roce 1994. Hnutí se ukázalo jako skupina, která je schopna bojovat proti mudžáhídům a warlordům. Poté, co si Tálibán podrobil město Kandahár, obsadil v roce 1996 Kábul. Popularita Tálibánu u Afghánců velmi rychle stoupala, jelikož byli unavení z neutichajících konfliktů, anarchie a často brutálních postupů warlordů, navíc jim Tálibán ukázal, že je schopný snížit korupci a obnovit mír. (Hayes, Brunner a Rowen, c2000–2015) Tálibán, jenž se chopil moci v roce 1996, vládl téměř na celém území Afghánistánu do roku 2001, kdy byl svržen americkými jednotkami po teroristických útocích 11. září 2001.

⁹ Při vyhlášení islámské republiky došlo k nastolení nového režimu. Ženám bylo příkázáno zahalování, z televize musely odejít hlasatelky a byl zcela zakázán alkohol. (Kropáček, 1996)

¹⁰ V průběhu občanské války byly vytvářeny různé koalice jednotlivých vůdců. V roce 1995 byla vytvořena koalice Rabbáního s Masúdem, kdežto v opozici proti Rabbánímu stál Tálibán, Dostúm nebo Hekmatjár. (Horák, 2005)

3.4.1. Vůdce všech věřících

Za vůdce hnutí Tálibán je považován Paštun Omar Mohammed, nazývaný také jako mulláh Omar. V období vlády Tálibánu v rozmezí let 1996–2001 byl vrcholným představitelem Afghánistánu. V době sovětské invaze se stal mudžáhidem, přičemž v bojích přišel o pravé oko. Podílel se na zformování hnutí a následně se stal jeho vůdcem. Po dobytí Kábulu v roce 1996 si oblékl plášť přisuzovaný proroku Mohammedovi a prohlásil se za „Vůdce všech věřících“ (arabsky *Ámir al-Mu'uminín*). I když se mu podařilo na čas zastavit klanovou válku v zemi, zavedl teokratický státní teror. Je znám svým spojenectvím s teroristickou organizací Al-Káida. (Čejka, 2007)

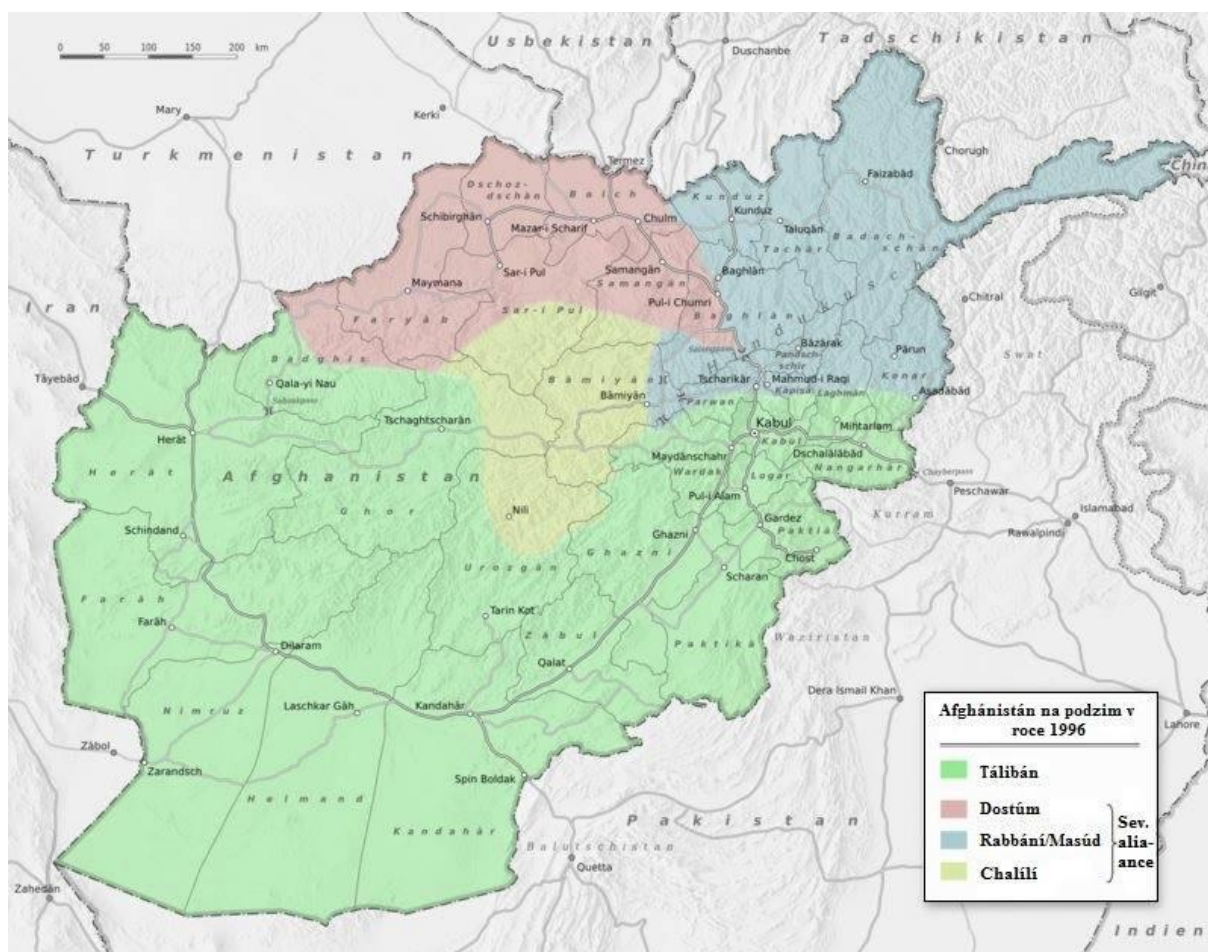
Mulláh Omar se údajně narodil v roce 1959 (některé zdroje uvádějí i rok 1962) do chudé rodiny, pravděpodobně v provincii Uruzgán, nebo Kandahár. Studoval několik islámských škol a stal se islámským duchovním. Sám sebe nazýval *tálibem* – tedy tím, kdo hledá. V 80. letech se připojil k džihádu¹¹ a byl jmenován velitelem anti-sovětské guerilly mudžahedínů. V době vládnutí Tálibánu vládl spíše z Kandaháru než z Kábulu. Po 11. září, kdy Omar odmítl vydat Usámu bin Ládina, vůdce Al-Káidy, byla na Omara vypsána odměna deset milionů amerických dolarů za jeho hlavu. Celkově je Mulláh Omar velmi pozoruhodná osobnost, existuje jen několik jeho fotografií a i přesto, že vydával několik prohlášení či výroků, nikdy nebyl u jejich hlášení spatřen. (Reuters, 2008)

3.4.2. Islámský emirát Afghánistán

Od počátků jednal Tálibán vůči lidem z pozice moci. Tálibové si podřídili nejdříve místní rady (*šúry*), nebo uzavřeli spojenectví s některými místními veliteli. V oblastech, kde nebyla paštunská většina, posílali dopisy mullům, kde žádali, aby od lidí vybírali zbraně a připravili je na příchod Tálibánu. Většina velitelů buď utekla, nebo se k Tálibánu přidala. Skupina, jež čítala přibližně sto mužů v roce 1994, se rozrostla do roku 1996 na 30 000 až 35 000 vojáků. (Veselá, 2013) Velké vítězství představovalo dobytí Kandaháru a tím získání nadvlády nad jižní částí země. Tálibán dále postupoval, a tak 27. září 1996 dobyl hlavní město. Představitelé Rabbáního vlády museli být evakuováni a přenechat pozice Tálibánu. Hnutí tak velmi rychle ovládlo tři čtvrtiny země. Jediná oblast,

¹¹ Džihád znamená povinnost bojovat za víru. Konečným cílem má být islamizace celého světa a protivníci mají být vždy vyzváni k dobrovolnému přijetí islámu. Moderní přístup připouští, že džihád je obranný boj, ale nemůže jít o úsilí šířit víru zbraní, neboť Korán jednoznačně říká: „*Nebudiž žádného donucování v náboženství!*“ Džihád také znamená nasazení všech sil pro nábožensky motivovanou humanitu, proti liknavosti a pasivitě. Překládat jej do evropských jazyků souslovími jako „svatá válka“ je zavádějící. Může jít také o boj za ušlechtilý cíl, zvláště za národní osvobození. Tradiční představa džihádu jako trvalé hrozby násilí má z muslimské strany téměř zrcadlovou obdobu v nedůvěře ke křesťanskému západu, popř. západnímu imperialismu jako trvalé hrozby „křížáckého tažení“. (Kropáček, 2006)

jež nepadala pod působení Tálibánu, byl sever země, kde se zformulovala Jednotná islámská fronta známá jako Severní aliance¹², založená v roce 1997. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Obr. 1: Mapa Afghánistánu v roce 1996 (zdroj: Dorrnsoro, 2005; upraveno autorkou)

Většinu Afghánistánu ovládal Tálibán, sever, severovýchod a část střední části země byl nezávislý a pod kontrolou Severní aliance. Část ovládal Masúd/Rabbání a jejich strana Džamiját-e-islámí, část teritoria spadala pod Dostúma a jeho stranu *Džunbiš-i mill-i islámí* a část ovládala strana Hazara Abdula Ali Mazariho *Hizb-i wahdát*, v jejímž čele stanul nový vůdce Karím Chalílí (Horák, 2005).

Ihned po ovládnutí většiny země byla mullou Omarem zavedena diktatura založená na extrémním výkladu práva šaría a byl vyhlášen Islámský emirát Afghánistán.

Nařízeny byly tresty jako bičování, kamenování, amputace končetin a popravy. Lidská práva v době jejich vládnutí nebyla dodržována. Muži museli nosit plnovous určité délky. Ženy musely být celé zahalené, nosit *burku*, nesměly se vzdělávat, sportovat, chodit

¹² Vytvořená po dohodě mezi Masúdem, Rabbáním, Dostúmem a Chalílím. (Horák, 2005) Aliance byla tvořená primárně z ne-paštunských etnik – Tádžiků, Hazarů a Uzbeků. Formálním vůdcem byl Rabbání. Velmi významným pro Severní alianci byl Masúd a jeho jednotky, které se snažily získat zpět ztracená území. Severní aliance ovšem nebylo hnutí založené na demokratických principech, mělo na rukou krev nevinných a taktéž se podílelo na produkci opia. Pro stabilitu země ale představovalo menší riziko než fanatický Tálibán. (Boháč, 2008a)

do zaměstnání a byl jim omezen přístup ke zdravotní péči, neboť je lékaři – muži nesměli vidět nezahalené. (Marek, 2003)

Po uchopení moci byly dále zavřeny téměř všechny veřejné školy a univerzity. Oblasti kulturního života jako – film, fotografování, televize, hudba – byly zakázané. K dalšímu zákazu patřilo sportování. Povoleno nebylo ani pouštění draků nebo chov holubů. Hračky zobrazující lidi nebo zvířata byly zakázány. Kromě nutného zahalování nesměly ženy chodit na veřejnost bez mužského doprovodu. Pro ženy, které byly bez manžela, jelikož se často stávalo, že o něj přišly ve válce, to nebyl lehký život. Důležitou roli hrála mravnostní policie, která denně kontrolovala ulice a pokud nebyly ženy dostatečně zahalené, byly ihned na místě zbičovány. Podobně na tom byli muži, jejichž vousy nebo vlasy neměly patřičnou délku, a ti kteří se ve stanovený čas nemodlili, byli zbiti. Majitelům obchodů, kteří pravidelně nenavštěvovali mešity, byla jejich živnost zavřena. Cizoložníci a odpadlíci byli popraveni. (Muehlan, 2009)

Na ukázkou je uváděna vyhláška mully Omara z roku 2001 týkající se cizinců na území Afghánistánu (tamtéž, s. 114):

Všichni cizinci v islámské oblasti v Afghánistánu musí dodržovat následující body:

1. Nesmí pašovat drogy
2. Nesmí navštěvovat afghánské ženy ani s nimi hovořit (...)
3. Nesmí kopírovat ani distribuovat časopisy, knihy, noviny nebo kazety, které by byly proti politice IEA (Islámský emirát Afghánistánu)
4. Nesmí svádět Afghánce k jinému náboženství
5. Musí respektovat náboženství, víru a kulturu Afghánistánu a nesmí zbrojit proti IEA. Cizinci, kteří by porušili ustanovení č. 7, 8 a 11 mohou být vsazeni na tři až deset dní do vězení a poté během 48 hodin vyhoštěni ze země.

Podepsán služebník Islámu

Mohamed Omar

30. 6. 2001

Změny se dotkly také politiky – na ministerstvech a ve veřejných zařízeních byly stoly a židle nahrazeny tošaky¹³ a zaměstnanci nesměli nosit kravaty a oblek. Dosavadní

¹³ Tošak – matrace na sezení.

pracovníci byli nahrazeni náboženskými činiteli z řad mullů. Změněna byla rétorika v soudnictví. Odmítli také volby, jelikož podle tálibů jsou v rozporu se šaríí. (Veselá, 2013)

Pragmatický postoj Američanů vůči Tálibánu se výrazně změnil po teroristických útocích na americké ambasády v Keni a Tanzanii v roce 1998, které si vyžádaly zhruba 250 obětí. K útokům se přihlásila Al-Káida vedená Usámou bin Ládinem, kterému Tálibán poskytoval ochranu. (Čejka, 2007) Spojené státy americké a OSN uvalily sankce na Tálibán a pohrozily, že pokud budou provedeny další útoky organizované bin Ládinem, ponese za ně Tálibán zodpovědnost, pokud i nadále bude poskytovat bin Ládinovi úkryt. (U. S. Department of State, 1999)

Pro Tálibán dva dny před 11. zářím 2001 přišlo velké vítězství, jelikož 9. září byl s asistencí Al-Káidy spáchán atentát na Masúda. Dva dny poté Al-Káida zaútočila na Spojené státy americké, pravděpodobně bez vědomí Tálibánu. Bin Ládín se domníval, že jelikož pomohl Tálibánu získat Afghánistán, může zemi používat volně jako svůj úkryt a základnu pro útočení. (Atran, 2010) Tento atentát pro Tálibán znamenal ukončení jeho vlády.

Poté, co Tálibán odmítl Američanům vydat Usámu bin Ládina, zahájily Spojené státy americké v říjnu letecké útoky. Na stranu Američanů se postupně přidaly i další státy, mimo jiné i Rusko a Pákistán. Započala tak operace Trvalá svoboda (*Enduring Freedom*) a s tím i hon na teroristy. Ještě téhož roku se podařilo jednotkám NATO docílit toho, že Tálibán byl poražen a nucen opustit velká afghánská města. (Boháč, 2008a)

3.5. Struktura Tálibánu

Struktura Tálibánu se s ohledem na neustálé politické změny, které probíhají v Afghánistánu, mění. Co se týká počtu členů Tálibánu, odhaduje se, že v současnosti¹⁴ čítá 40 000 až 100 000 členů. Většina členů vykonává podpůrnou činnost, jako je zásobování vojenským materiálem a potravinami, výzvědná a informátorská činnost, nábor nových bojovníků, propaganda či obchod s narkotiky. Na bojové činnosti se tak podílí mnohem menší počet povstalců. (Šalplachta, c2008–2013)

Nejvyšší radou Tálibánu je *Quetta Shura*¹⁵ (Rada Kvéta), která je vedená nejvyšším představitelem Tálibánu Mohammedem Omarem a byla založena v pákistánském

¹⁴ Informace aktuální k roku 2015.

¹⁵ Známi aktivní členové Quetty Shury: Hafiz Abdul Majeed – hlavní představitel regionální vojenské rady; Mulláh Mohammad Hassan Akhund – za vlády Tálibánu byl ministrem zahraničních věcí; Mulláh Mohammad Hassan Rehmani – byl velmi blízký Mohammedovi Omarovi, nazývaný jako jeho stín; Mulláh Abdul Qayum Zakir – hlavní představitel vojenské rady Gerd Jangal; Agha Jan Mohtasim – zeť mully Omara; Maulvi Qudratullah Jamal – hlavní představitel talibánské propagandy 2002–2005; Qari Talha – vedoucí kábulských operací Tálibánu; Mulláh Abdul Ghani Baradar – také řídil Quettu Shuru; a další. (Roggio, 2010)

stejnomeném městě (*Kvéta*). Nejvyšší radě jsou podřízeny další čtyři regionální vojenské rady (*shuras*) a deset výborů.

Regionální vojenské rady jsou pojmenovány podle místa, kde byly založeny, přičemž všechny se nacházejí v Pákistánu, odkud řídí svoji činnost a aktivity v Afghánistánu. (Roggio, 2010)

Tab. 1: Vojenské rady a jejich oblast působení

Vojenská rada	Oblast
Kvéta	jižní a západní Afghánistán
Pešávar	východní a severovýchodní Afghánistán
Miranshah (severní Vazíristán)	jihovýchodní Afghánistán a některé další provincie
Gerd Jangal (Balučistán)	provincie Hílmánd a pravděpodobně i provincie Nímroz v Afghánistánu

Zdroj: Roggio (2010); upraveno autorkou

Výbory se zaměřují na specifické oblasti a někteří členové jsou taktéž členy nejvyšší rady. Existuje výbor týkající se vojska, výbor nazvaný rada (*shura*) *ulema*, která pojednává o náboženských otázkách, finanční výbor, výbor politických záležitostí, výbor kultury a informací, výbor vnitřních záležitostí, výbor zabývající se uprchlíky a vězni, výbor vzdělání, výbor rekrutování a poslední výbor repatriace. (tamtéž)

Tálibán má na určitých úrovních v hierarchii odlišnou organizační strukturu. Před 11. zářím 2001 se na nejvyšších a středních úrovních hnutí uplatňovala centralizace, nicméně v průběhu povstalecké aktivity se organizace stávala plošší a dávala místním velitelům větší nezávislost, tudíž se organizační struktura stávala decentralizovanou. Co se týká rekrutování, náborů nejsou oficiálním procesem. Noví členové jsou rekrutováni z madras a místní kmenové mládeže, která je motivovaná pocitem msty, finančními pobídkami a náboženskými výhodami. K náborům je využíváno rodin, osobního přátelství, kmenové linie, sociálních sítí, společných zájmů a již zmíněných madras. Členové jsou motivováni radikální interpretací islámu a jsou pobízeni k boji proti západním nevěřícím a proti „loutkové vládě“ v Kábulu. Často je snadné je motivovat, jelikož jsou nezaměstnaní, rozčarování kvůli nedostatku změn od roku 2001 nebo naštvání, protože spousta místních byla zabita nebo zraněna americkými silami či jednotkami NATO. (Afsar, Samples a Wood, 2008)

Hnutí Tálibán není radno zpochybňovat a podceňovat ve svém fungování a struktuře. Během let své existence a svého fungování došlo k výraznému zlepšení a propracovanosti, a ačkoli se mohlo zdát, že po útocích na Světové obchodní centrum jsou dny Tálibánu sečteny, opak byl pravdou.

Talibán nezaostává, což dokazuje i zdokonalení používané techniky a jeho liberálnější přístup k modernějším technologiím. Dobře se prodávají kazety a CD, výjimkou nejsou ani kamery a laptopy. Například míra neúspěchu pumových atentátů se dokonce snížila ze 60–70 % v roce 2004 na 10–15 % v roce 2005. (NATO Review, 2008b)

3.6. Financování Talibánu

Talibán nikde nezveřejňuje kolik finančních prostředků, od koho a na co využívá, proto je problematické přesné toky peněz určit. Odhady odborníků a organizací uvádějí hodnoty pohybující se v rozmezí desítek až stovek milionů amerických dolarů ročně získaných jen z obchodu s narkotiky. Další zdroj peněz představují únosy, pašování, vydírání nebo finance od donorů ze zemí Perského zálivu. (Šalplachta, c2008–2013)

Nejvýraznější zdroj peněz představují narkotika. Nejvíce vlčího máku, ze kterého se získává opium, se pěstuje na jihu země, odkud pochází také 90 % veškerého heroinu na světě. Produkce máku vzrostla po sovětské invazi, kdy byly poničeny zavlažovací systémy, hospodářská zvířata byla zabita a silnice byly zničeny. Tradiční plodiny jako ovoce a obilí, byly vytlačovány na úkor méně náročného máku. Po warlordech převzal kontrolu nad opiem Talibán, za kterého obchod s drogami jen vzkvétal. V roce 1999 vyprodukoval 15 krát více opia, než tomu bylo před 20 lety. Evropa, Rusko i další země byly zaplaveny levným a hojným heroinem. V důsledku mezinárodního tlaku a touhou ukončit mezinárodní izolaci se vůdci Talibánu rozhodli na konci roku 2000 pěstování máku zakázat. Pokles byl radikální, jestliže v roce 1999 se vyprodukovalo 4 500 tun, o dva roky později jen 185 tun. Zákaz ale netrval dlouho, jelikož porážka talibánského režimu v roce 2001 měla i nezamýšlený důsledek v podobě znovuoživení obchodu s drogami. Talibán se tak postupně díky tomuto obchodu dostal opět do sféry vlivu v zemi. (Collins a Ali, 2010)

Dalším zdrojem příjmů jsou daně. Talibán využívá dvou forem daní – *ushr*, což je deseti procentní daň za sklizeň a *zakat*, představující dvou a půl procentní daň z bohatství. Hlavním zdrojem obživy Afghánců, pod správou Talibánu, je zemědělství. Pěstují především mák, proto je *ushr* hlavním zdrojem jejich příjmu. Talibán ale započítává i daň za služby jako je voda a elektřina, i když nemají žádný vliv na jejich dodávku. Dále přijímají také platby za vykonání spravedlnosti. V některých oblastech vybírají 10% daň od místních obchodníků a jiných malých podniků. Kromě získávání peněz prostřednictvím narkotik a daní, vyvinul Talibán i jiné formy financování¹⁶. Patří mezi ně například zdroje ze zahraničního financování

¹⁶ Odhaduje se, že příjem Talibánu byl například od března roku 2011 do března 2012 (což je afghánský kalendářní rok) 400 milionů amerických dolarů. Přičemž 275 milionů dolarů přišlo na výplaty vůdců, kolem 125

rozvojových projektů. Tálibán totiž dokázal využít trhu zásobování mezinárodních vojenských sil. Odhaduje se, že Tálibán získal 360 milionů dolarů z 2,16 miliard, které byly uděleny afghánské dopravní společnosti armádou Spojených států amerických. (Security Council, 2012)

K dalším praktikám Tálibánu patří i únosy, kdy se cílem stávají bohatí lidé, či novináři. Příkladem je David Rohde, reportér *The New York Times*, jenž byl unesen i s jeho afghánským řidičem a překladatelem. Za jeho propuštění Tálibán žádal výkupné kolem 20 milionů dolarů, ale nakonec se jim přece jen podařilo utéct. (Collins a Ali, 2010)

Pašování představuje další způsob financování. I přes to, že Afghánistán je chudou zemí, nachází se zde rozličné spektrum přírodních surovin. Členové hnutí se tak například podílejí na pašování drahých kamenů, mramoru či exotického dřeva. (tamtéž, s. 7)

Významná finanční podpora také přichází od extremistických islámských milionářů. Neznámějším donorem a „sponzorem“ byl dnes velmi dobře známý Usáma bin Ládín, který se oženil v roce 2001 s dcerou mully Omara. Protože se tak stal členem rodiny, je pravděpodobné, že i to byl důvod, proč Tálibán odmítl bin Ládina vydat USA. (Horák, 2001a)

3.7. Spojenci a nepřátelé tálibánského režimu

V době sovětské okupace Afghánistánu, kdy oficiálně hnutí ještě neexistovalo, podporovaly bojovníky Spojené státy americké (CIA) a Pákistán (ISI) proti sovětskému režimu. V práci je již zmíněno, že Z. Brzezinski se dokonce sám přiznal, že Američané podporující mudžáhidy, tak chtěli vyvolat Sovětům strach. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Zatímco Američané po rozpadu SSSR svoji pomoc mudžáhidům ukončili, jelikož už pomoc postrádala svůj smysl, Pákistán je i nadále podporoval. Po vzniku Tálibánu, jeho režim uznaly pouze tři státy – Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty (SAE) a Pákistán, které s ním ustanovily diplomatické styky. (Boháč, 2008a)

Tálibán na svém území povolil teroristickým organizacím provozovat výcvikové tábory. Mezi lety 1994 až 2001 poskytl útočiště Usámu bin Ládínovi a jeho organizaci Al-Káidě. Vztahy mezi Tálibánem a Usámou bin Ládínem byly velmi blízké, dokonce rodinné, jelikož Usáma bin Ládín se oženil s dcerou vůdce Tálibánu. Bin Ládín dokonce Tálibán financoval. Rada bezpečnosti Organizace spojených národů vydala dvě rezoluce 1267 (1999) a 1333 (2000), ve kterých požadovala, aby Tálibán přestal podporovat

milionů dolarů bylo utraceno nebo zpronevěřeno. Roční náklady Tálibánu určené na útoky v roce 2011 byly mezi 100 a 155 miliony dolary a zbytek šel na údržbu. (Security Council, 2012)

terorismus a předal Usámu bin Ládina k soudnímu řízení. (Hayes, Brunner a Rowen, c2000–2015) Na to Tálibán zareagoval již zmíněným snížením produkce opia.

Po 11. září 2001, kdy byla svržena tálibánská vláda kvůli teroristickým útokům proti USA, přerušily nejdříve diplomatické styky s Tálibánem SAE a poté i Saudská Arábie. Pákistán, který jako jediný uznával vládu Tálibánu, zareagoval stáhnutím svých velvyslanců z Kábulu (Robberson, 2001). Zde je situace problematičtější, jelikož většina tálíbů jsou Paštunové a ti tvoří také etnickou skupinu v Pákistánu. Ovšem Parváz Mušaraf, bývalá hlava Pákistánu, se v důsledku amerického tlaku postavil na stranu USA, aby podpořil boj s teroristy a Pákistán nebyl světem vnímán jako stát podporující terorismus, nicméně jeho kampaň proti terorismu se cíleně vyhýbala Tálibánu. Mušarafa armáda si myslela, že není moudré vstoupit do války proti terorismu a tím zpřetrhat vazby na extremisty a nechat propadnout náklady do nich investovaných. Nebyla si totiž jistá, zda americké nadšení pro vymýcení terorismu přetrvá i do budoucna. Mušaraf tak zakročil jen proti skupinám ohrožujícím jeho režim a proti Al-Káidě, aby tak uspokojil USA. Americké bezpečnostní složky neustále požadovaly po Pákistánu zpravodajské informace o tom, kde se nalézá Tálibán, ovšem bez odezvy. (Krauzová, 2013)

Na politické scéně se vyskytují i další aktéři. Pozornost lze věnovat také Číně, která se v době sovětské okupace soustředila na podporu islámské opozice. Problém ve vztazích k Tálibánu ale představovala spolupráce Kábulu s ujgurskými separatisty, kteří vyvolávají nepokoje v Číně v podobě výcviku a dodávek zbraní. Stanovisko vůči Tálibánu je tak podobné ruskému postoji, který má nepřátelský vztah vůči Tálibánu, a v době jeho nadvlády podporoval opoziční Severní alianci. V případě teokratického Íránu je situace obdobná. Ačkoli Írán odsoudil sovětskou okupaci, v 90. letech, když se k moci dostal Tálibán, se jednoznačně postavil na stranu prezidenta Rábbáního, což mělo za následek i podpoření spolupráce s Ruskem a Čínou. (Horák, 2001b)

Zemí, která ale naopak měla velmi dobré vztahy s Tálibánem, je Turkmenistán, kdy byl v čele státu Turkmenbaši, hlava všech Turkmenů. Tímto přátelským vztahem ale sledoval vlastní zájmy a to především výstavbu ropovodu a plynovodu na pobřeží Indického oceánu. Dalšími zeměmi udržující přátelské vztahy s Afghánistánem jsou kromě Saudské Arábie také Indie a Turecko, popřípadě mezinárodní organizace poskytující humanitární pomoc. (tamtéž)

Zatímco vztahy dvou hlavních velmocí Ruska a USA jsou i v současnosti vůči Tálibánu negativní a nesnášenlivé, určení přesného stanoviska sousedního Pákistánu je pořád nejasné a problematičné. Na jedné straně Pákistán Tálibán odsuzuje a snaží se spolupracovat s USA, na druhé straně se i zde objevují neshody a oslabení jejich spolupráce, což se stalo,

když Američané v domnění, že se jedná o teroristy, zabili v roce 2011 více jak 20 pákistánských vojáků. Spojené státy americké jsou si ale vědomy, že Pákistán pro boj s Tálibánem a terorismem potřebují.

3.8. Temné a přívětivé stránky Tálibánu

Během vlády Tálibánu docházelo v mnoha ohledech k porušování lidských práv, ať se jednalo o zákazy týkající se běžného života nebo povinností zahalování se žen a patřičné délky vousů u mužů. Pro západní společnost zcela nepřipustné a neadekvátní. Tálibán zavedl režim, který byl velmi represivní vůči domácímu obyvatelstvu. Ti, jež nesouhlasili, nebo ti, jež se povinnostmi a zákony neřídili, byli tvrdě potrestáni. Zavedení islámského práva šaría v kombinaci s myšlenkami wahhábismu a paštunským kodexem Paštunváli do praxe vytvořilo novou podobu státu, pro většinu zemí nevidanou a zavržovanou. Podobné negativní vnímání je Tálibánu přisuzováno i proto, že poskytoval útočiště islámským radikálům, především teroristické organizaci Al-Káidě. Pozitivně není hodnocen ani způsob získávání peněz, kde většina příjmů pochází z obchodu s drogami, ale také prostřednictvím pašování či únosů. Tálibán zakazující zobrazování osob, zvířat i boha, tak dokonce v roce 2001 nechal zničit významné historické památky – dvě kolosální sochy Buddhy.

Tálibán je známý i svými útoky, jak proti civilnímu obyvatelstvu, které mu odporuje, tak proti vládním činitelům a vojákům. Uvádí se, že například v roce 2008 padlo 2 118 civilistů, v roce 2009 už 2 412, přičemž dvě třetiny má na svědomí Tálibán a 596 zabitých osob mají na svědomí vládní a spojenecké jednotky. (Novinky.cz, c2003–2015) Bojová činnost Tálibánu se stává čím dál více propracovanou a promyšlenou. Počet padlých koaličních vojáků celkově na území Afghánistánu dosahoval na konci roku 2011 čísla 3 000. Tálibán vyniká v používání léček, které tak postupně na základě pozorování taktik a činnosti spojeneckých vojáků, zdokonaluje. (Šalplachta, c2008–2013) Výjimkou nejsou ani zákeřné metody převzaté z Iráku. Narůstá počet teroristických útoků, při kterých používají taktiku „udeř a zmiz“ nebo na dálku odpalované nálože (IED – *Improvised Explosive Device*) či přepady vojenských základen NATO, což je velmi náročné na psychiku vojáků NATO. Další bojovou metodou Tálibánu je šíření strachu na venkově a zavírání venkovských škol nebo akce podnikané proti vládě a státní moci. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Dokument České televize *Ženy vzemi Tálibánu* popisuje ženy nemající právo na vzdělání, žijící ve špatných podmínkách a chudobě a jako ty, o kterých rozhodují jen muži. Dokument poukazuje na ženy, které za dob Tálibánu nemohly dělat to, co chtějí. Ani teď se ale nenachází v bezpečí a za to, kde pracují nebo co dělají, jim hrozí smrt. Příkladem je

žena – generálka, pilotka nebo ženský fotbalový tým, který pro Tálíbán představuje zosobnění západního způsobu života a emancipace. Ženy neustále čelí domácímu násilí a výjimkou nejsou ani sňatky malých dívek. Ve vězeních si odpykávají tresty ženy, které někoho zavraždily, ale také ty, které nemohly porodit dítě nebo se zamilovaly do špatného člověka a vlastně se ničím závažným neprovinily. (Česká televize, 2013) Dokument je jistě zajímavým poukázáním na afghánskou společnost, která je stále více tradiční než moderní. Je třeba si ale uvědomit, že se dokument zaměřuje prostřednictvím našich „západních“ očí na nejhorší aspekty života a na nejsmutnější příběhy gramotných i negramotných žen. Pro tradiční islámskou společnost je ale způsob života, kde ženy mají méně práv než muži a měli by se zahalovat, zcela normální. Je důležité se také zamyslet nad tím, že ženy jsou chudobou ohroženy podobně jako muži.

Proto se tu nabízí jisté ALE, jelikož negativní hodnocení Tálíbánu není vždy úplně samozřejmostí. Běžní lidé si sice nepřejí „talibanizaci“, způsob života podobnému v Saudské Arábii, ale jsou pro „islamizaci“, pod kterou si představují demokracii, rovnost, sociální spravedlnost a přístup k základním životním potřebám jako je voda a jídlo. (Langerová, 2007)

Hnutí se ve svých počátcích těšilo velké oblibě, jelikož dokázalo zemi dostat z chaosu. Zajistilo svobodný a bezpečný pohyb lidí a zboží a od roku 1979 byla téměř celá země opět sjednocena a pod centrální vládou. V afghánských vesnicích působil v souladu s místními tradicemi a kulturou. Tálibové byli hrdí na dodržování zákonitostí a pořádku, dokonce se chlubili tím, že nechávají volně na určitých místech zásoby benzínu a munice, aniž by je někdo odcizil. (Britské listy, 2002)

Po pádu Tálíbánu došlo k jeho proměně, zejména pak co se týká chování vůči domácímu obyvatelstvu. Ve srovnání s rokem 2001 bylo v roce 2011 zaznamenáno mnohem méně negativních akcí, které Tálíbán silně zdiskreditovalo v očích místních obyvatel. Snížil počet brutálních akcí, především oběšeních. Zaměřil se na pozitivní činnost jako informování stařešin vesnic, kam nemají místní chodit, jelikož jsou tam nastraženy miny nebo se snažil vyřešit vlastnické spory o půdu. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Hnutí Tálíbán je jedno z mála, které i přes svoji mnohdy teroristickou činnost vynakládá úsilí vyjednávat o míru. Tálíbán od svého pádu postupně opět nabýval na síle a stával se hráčem, kterého nelze podceňovat.

Tálíbán se snažil hledat podporu v zahraničí a ukázat mu přívětivější tvář. Na svém území postupně ustanovoval vlastní správu a nebránil se tak ani jednání se svým protivníkem z koalice, nejčastěji s Brity, ale také i s Italy. Snažil se dohodnout i nějakou formu vzájemného neútočení či se stáhnout výměnou za volný obchod. (Novinky.cz, c2003–2015)

V únoru roku 2015 se objevily zprávy, že Tálibán by byl ochoten zahájit mírové rozhovory, které by znamenaly průlom v řešení mírových otázek po odchodu většiny amerických jednotek. Pákistánský armádní činitel, jenž si přál zůstat v anonymitě, sdělil informaci, že náčelník generálního štábu Rahíl Šaríf při návštěvě afghánského prezidenta Ghaního uvedl, že Tálibán si přeje zahájit mírová jednání již v březnu roku 2015. Již v minulosti se objevily jisté signály o možnosti jednání, ale nyní se zdají být vážnější. Oficiální mluvčí Tálibánu Zabiullah Mudžáhid jednání ovšem zpochybnil, jelikož hodlají jednat pouze s USA, nikoliv s kábulskou vládou. Zdroje Tálibánu uvedly, že první kolo jednání by se mohlo uskutečnit v co nejbližší době¹⁷ v Kataru. Tuto informaci ale popřeli vládní činitelé USA, kteří by neradi z jednání vynechali kábulskou vládu, jelikož ji podporují. (Reuters, 2015) I přes různá úskalí je jistě velmi dobrou zprávou, že se Tálibán mírovým jednáním nebrání, jelikož by to mohlo znamenat krok vpřed, a alespoň částečně vyřešit některé problémy země.

¹⁷ Informace se vztahuje k březnu 2015.

4. Afghánistán od roku 2001

4.1. Operace trvalá svoboda (OEF 2001) a ISAF

Následky teroristických útoků na Světové obchodní centrum 11. září 2001 na sebe nenechaly dlouho čekat. Po odmítnutí Tálibánu vydat Spojeným státům americkým Usámu bin Ládina, byla započata operace s názvem Trvalá svoboda¹⁸ (*Operation Enduring Freedom – OEF*) a byl zahájen boj proti terorismu.

George W. Bush, bývalý prezident USA, uvedl, že Amerika, její přátelé a spojenci se spojí se všemi, kteří chtějí na světě mír a bezpečnost a že budou stát při sobě, aby vyhráli válku proti terorismu. Důležitou úlohu při sestavování strategie a vizí OEF sehrál Donald Rumsfeld, ministr obrany USA, podobně jako v případě strategie GWOT¹⁹. Cílem operace bylo eliminovat Usámu bin Ládina a jeho teroristickou skupinu Al-Káidu a svrhnout režim Tálibánu kryjící teroristy. Ve výsledku byla operace rozdělena do čtyř fází, počínaje přípravou bojiště pro letecké operace přes výcvik afghánských sil a práci s nimi až po obnovu Afghánistánu. (Wright et al., 2010)

Operace trvalá svoboda byla zahájena 7. října 2001 leteckými útoky USA a Velké Británie²⁰. Ozbrojené síly se nejdříve zaměřily na výcvikové tábory Al-Káidy a na vojenská zařízení Tálibánu (MZV ČR, 2004). Tálibán neměl tak dobře vyvinutou protivzdušnou obranu, a proto byl velmi brzy poražen. Síly Severní aliance se do hlavního města dostaly poměrně brzy – ani ne týden po zahájení operace. Tálibán byl vyhnán z města a do čela byl dosažen Hámid Karzaj. Tato operace byla také pokusem vnutit západní hodnoty jiné civilizaci a snahou o centralizaci Afghánistánu. Díky tomuto vznikla pravomoc volit prezidenta přímo a zároveň byl vytvořen systém zastupitelské demokracie s nejvyšším orgánem *Lója Džirga* (Velké shromáždění). Vznikly také provinční rekonstrukční týmy (PRT), které začaly působit od roku 2003. Cílem bylo vybudování armády, policie a systému ostrahy hranic. Každá spojenecká země měla na starost jinou oblast v rámci PRT – například Velká Británie boj proti obchodu s narkotiky, Japonsko

¹⁸ Operace se původně jmenovala Operace nekonečná spravedlnost (*Operation Infinite Justice*), ale jelikož muslimové název odmítli, jelikož pouze Bůh může konat nekonečnou spravedlnost, přešlo se na název Operace Trvalá svoboda. (Wright et al., 2010)

¹⁹ Strategie Válka proti terorismu – The Global War on Terrorism (GWOT).

²⁰ Do Operace trvalá svoboda, která je vedená USA, se připojilo více než 20 zemí světa. Většina je součástí Severoatlantické aliance. Účast České republiky v operaci Trvalá svoboda: Vláda ČR dne 12. 12. 2001 usnesením č. 1340 schválila, v souladu s článkem 5 Washingtonské smlouvy, návrh na vyslání jednotky radiční, chemické a biologické ochrany jako součást operace „Trvalá svoboda“. Další země, ve kterých operace proběhla: Irák, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Keňa, Somálsko, Súdán, Seychely, Irán, Pákistán, Afganistán, Kyrgyzstán, Kazachstán, Turkmenistán, Uzbekistán, Tádžikistán, Egypt, Jordánsko, Saudská Arábie, Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn, Kuvajt. (MZV ČR, 2004)

se zabývalo odzbrojením a reintegrací a Itálie se například soustředila na vytvoření justičního systému. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

Další paralelní operací probíhající v Afghánistánu je mise Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly – ISAF (*International Security Assistance Force*), která byla vytvořena v roce 2001. V roce 2003 převzalo velení těchto jednotek NATO. Cílem byla asistence afghánské vlády, udržování bezpečnosti a zajištění bezpečného prostředí pro konání svobodných a rovných voleb. Armáda ČR působí v zemi od roku 2002, od toho roku se účastní misí v rámci ISAF nebo OEF-A²¹ vedené USA.²² Na počátku bylo do operace zahrnuto 6 500 vojáků, přičemž docházelo k postupnému nárůstu a v roce 2010 čítala již 130 000 osob. (Natoaktual, 2015) Spojenecká mise ISAF je jednou z nejvýznamnějších operací v historii NATO. Síly ISAF byly ustanoveny na základě smlouvy o prozatímním uspořádání Afghánistánu z 5. prosince 2001 uzavřené mezi OSN a afghánskou vládou. Vznik mise schválila Rada bezpečnosti OSN 20. prosince 2001 původně na šest měsíců, mandát byl ale postupně prodlužován. (ČT24, 2014a)

Mise ISAF a v jejím rámci i PRT jsou rozděleny do vojenské a nevojenské roviny. Vojenská rovina má na starost tzv. letální akce, jejichž cílem je zabít afghánské vzbouřence a cvičit afghánské vojáky (*Afghan National Army*) a afghánské policisty (*Afghan National Security Forces*). Do nevojenských činností spadají hlavně psychologické operace (PSYOP), kam mimo jiné patří i poskytování pomoci nebo citlivý dialog obou kultur, například vyhýbání se nadřazenosti západní kultury. Důležitou součástí jsou také úkoly humanitárního a sociálního charakteru jako odminování oblastí, pomoc uprchlíkům nebo dodávky základních potravin a léků. (Eichler a Hynek, 2011)

Operace Trvalá svoboda zaznamenala v roce 2002 úspěch, když byl Tálibán zahánán do úkrytů nebo k pákistánským hranicím. Od roku 2002 do roku 2006 čelily jednotky ISAF asymetrickým hrozbám po celé zemi, ale epicentrem hlavního boje se stalo území kolem pákistánských hranic. Během těchto let se Tálibán reorganizoval a získal značný vliv v několika regionech v zemi. Na počátku roku 2006 tak strategie Tálibánu přechází do ofenzivy. (Betson, 2012)

²¹ OEF-A – Operace trvalá svoboda v Afghánistánu. Operace v sobě zahrnuje více vojenských akcí USA, které proběhly po 11. zářím 2001 v rámci americké strategie Válka proti terorismu.

²² Státy účastníci se ISAF – zúčastněné státy v rámci NATO: Albánie, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Itálie, Kanada, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, USA, Turecko, Velká Británie. Nečlenské země NATO: Arménie, Austrálie, Rakousko, Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Finsko, Gruzie, Irsko, Jordánsko, Korea, Malajsie, Mongolsko, Černá Hora, Nový Zéland, Singapur, Švédsko, Makedonie, Tonga, Ukrajina, Spojené arabské emiráty. (Natoaktual, 2015)

Na konci února 2014 bylo v Afghánistánu 50 000 vojáků NATO ze 49 zemí. Z toho většina – 34 000 vojáků pocházela z USA. Největšího počtu bylo dosaženo v roce 2011, kdy sloužilo v Afghánistánu 101 000 armádních pracovníků vyslaných Spojenými státy americkými, přičemž celkově počet dosáhl okolo 140 000 vojáků. Země s druhým největším počtem vojáků je Velká Británie, která měla v Afghánistánu 5 000 vojáků. V roce 2012 bylo zahájeno stahování, tudíž počet vojáků účastnících se mise, především z USA, výrazně klesl. K největšímu stažení od počátku mise v roce 2001 pak došlo na konci roku 2014, kdy mise ISAF skončila. (BBC, 2014a)

Generál John Campbell, velitel mise, zhodnotil účinkování v Afghánistánu jako „*třináctileté úsilí naplněné významnými úspěchy a velkými oběťmi*“. Při prohlášení na ceremonii, ukončující misi ISAF, na konci prosince 2014 také prohlásil:

„Dnešek znamená konec jedné éry a začátek další. Pozvedli jsme afghánský lid z temnoty beznaděje a dali mu naději do budoucna. Cesta, která je před námi, zůstává náročná, my ale zvítězíme.“ (ČT24, 2014)

Stejného názoru ale není bývalý prezident Afghánistánu Hámid Karzaj, podle něhož NATO selhalo ve vytvoření stability v zemi.

„Z pohledu bezpečnosti to byla operace NATO, která způsobila v Afghánistánu mnoho utrpení, ztrát na životech a nepřinesla žádný prospěch, protože tato země není bezpečná.“ (BBC, 2013)

Karzaj také prohlásil, že není z toho šťastný, jelikož se jedná jen o částečnou bezpečnost a není to, o čem usilovali, neboť chtěli naprostou bezpečnost a jednoznačnou válku proti terorismu. (tamtéž)

Vítězství nad jednotkami NATO prohlásil Tálibán. Zabiullah Mudžáhid, mluvčí Tálibánu, sdělil BBC, že je přesvědčen o vítězství a taktéž řekl, že Afghánistán vždy porazil své okupanty. Dokonce dodal, že si je jist, že NATO a jejich spojenci budou poraženi už jen proto, že se na mnoha místech země vojáci spojeneckých sil bojí vylézt ze svých základů. (BBC, 2014b)

4.2. Mise Rozhodná podpora

Mise ISAF skončila 31. prosince 2014. Od 1. 1. 2015 započala nebojová mise taktéž vedená Severoatlantickou aliancí s názvem Rozhodná podpora²³ (*Resolute Support*). Oproti předchozí misi zde dochází k přechodu od bojové činnosti k výcviku, poradenství a podpoře, přičemž se počet zúčastněných sil mění. Výcvik, poradenství a podpora je zaměřena na osm

²³ Používá se i název Rezolutní podpora.

klíčových oblastí, nazvaných jako základní funkce (*Essential Functions, EFs*).²⁴ (Resolute Support Mission, 2015)

V misi má působit 12 000 vojáků NATO a jeho spojenců. Centrem mise je město Kábul a čtyři další města – Mazár-e Šarif, Herát, Kandahár a Laghmán. V současnosti se na misi Rozhodná podpora podílí 14 partnerských zemí. Podrobný plán o misi Rozhodná podpora schválilo NATO na konci června 2014 a Rada bezpečnosti OSN přijala misi jednohlasně rezolucí 2189 12. prosince 2014. Kromě výcviku, poradentství a pomoci se spojenci a partnerské země zavázali k širší mezinárodní podpoře dlouhodobé finanční udržitelnosti afghánských bezpečnostních sil. (NATO, 2015)

Prezident USA Barack Obama v květnu 2014 oznámil, že následující rok má v Afghánistánu zůstat 9 800 amerických vojáků. Taktéž si je jist, že afghánské bezpečnostní síly prokázaly, že jsou schopné bránit svoji zemi. Americké jednotky budou působit pouze v hlavním městě a na základně Bagrám, severně od Kábulu. Do konce roku 2016 by pak mělo dojít k úplnému stažení, ponechání by měli být jen vojáci střežící americkou ambasádu v Kábulu. Obama také uvedl, že jsou i nadále odhodláni bránit suverénní, bezpečný, stabilní a jednotný Afghánistán. Obamům plán je součástí bilaterální bezpečnostní smlouvy mezi USA a Afghánistánem, která musela být podepsána, aby došlo k uskutečnění této nové mise. (Natoaktual, 2014)

4.2.1. Bilaterální bezpečnostní dohody mezi USA, NATO a Afghánistánem

Právní rámec mise Rozhodná podpora je zajišťován dohodou o statutu sil – SOFA²⁵ (*Status of Forces Agreement*). SOFA definuje podmínky, za kterých budou síly NATO v Afghánistánu nasazeny jako součást Rozhodné podpory. Dohoda byla podepsána v Kábulu 30. září 2014 bezpečnostním poradcem nově zvoleného prezidenta Ghaního s civilním zástupcem NATO v zemi. Afghánským parlamentem pak byla dohoda ratifikována 27. listopadu 2014. (NATO, 2015)

Podobný dokument podepsal také prezidentův bezpečnostní poradce Mohammad Hanif Atmar s americkým velvyslancem Jamesem Cunninghamem. Hlavním bodem obou dohod,

²⁴ EF1: Mnohoroční rozpočtování a provádění programů; EF2: Transparentnost, odpovědnost a dohled (předcházení korupce); EF3: Civilní správa ASI - *Afghan Security Institution* (ANSF - *Afghan National Security Forces* jako služebníci lidu); EF4: Generování sil (rekrutování, výcvik a vybavenost sil); EF5: Udržitelnost; EF6: Strategie a politika plánování, financování a vykonání (plánu, vojenské akce); EF7: Zpravodajská služba; EF8: Strategická komunikace. (RSM, 2015)

²⁵ Dohody o statusu sil jsou buď multilaterální, nebo bilaterální dohody, které obecně stanovují právní rámec, pod kterým armáda Spojených států amerických působí v cizí zemi. Pojednává také o tom, jak se vztahují vnitrostátní právní předpisy dané země k armádě USA. SOFA neklade formální požadavky jako délku, obsah nebo název dokumentu. Může obsahovat řadu ustanovení, například i regulace týkající se držení zbraní, uniforem, daní a poplatků nebo zvyků. (Mason, 2012)

tedy jak dohody se Severoatlantickou aliancí, tak se Spojenými státy americkými, je imunita zahraničních vojáků před trestním stíháním v Afghánistánu. Pokud spáchají trestný čin na území Afghánistánu, budou souzeni podle práva své země, nikoliv podle práva afghánského. To byl jeden z důvodů, proč bývalý prezident Karzaj odmítl dohodu podepsat. Bilaterální dohoda také povoluje se souhlasem afghánské strany vést protiteroristické operace. Dohoda by měla zabránit mocenskému vakuu, kterého by mohli hbitě využít tálibové nebo ostatní radikálové. (ČT24, 2014b)

Bezpečnostní dohody mezi USA a NATO také umožňují setrvání 12 000 vojáků v zemi a zajištění pokračujícího přítoku peněz do Kábulu. Podepsání obou dohod bylo klíčovým krokem k tomu, aby mezinárodní síly mohly zůstat i nadále v zemi po roce 2014, přičemž nová mise se zaměří na výcvik afghánských bezpečnostních sil a na provádění protiteroristických operací. Prezident Ghani o dohodách řekl, že budou bránit afghánskou suverenitu a také prohlásil, že tento krok je dobrem pro zemi a cestou k míru. Podepsáním dohod také skončilo napětí vyvolané prohlášením exprezidenta Karzajího, který dohodu v listopadu 2013 odmítl podepsat, jelikož se domníval, že dohoda by ohrozila možné mírové rozhovory s Tálibánem. Právě Tálibán proti dohodám silně vystupoval a snažil se využít období politické nejistoty zvýšenou ofenzivou a útoky, které si vyžádaly tisíce mrtvých na obou stranách. Tálibán ve svém prohlášení odsoudil afghánskou vládu za to, že tyto dohody umožňující „nevěřícím vetřelcům“ zůstat v zemi podepsala. Mimo jiné řekl:

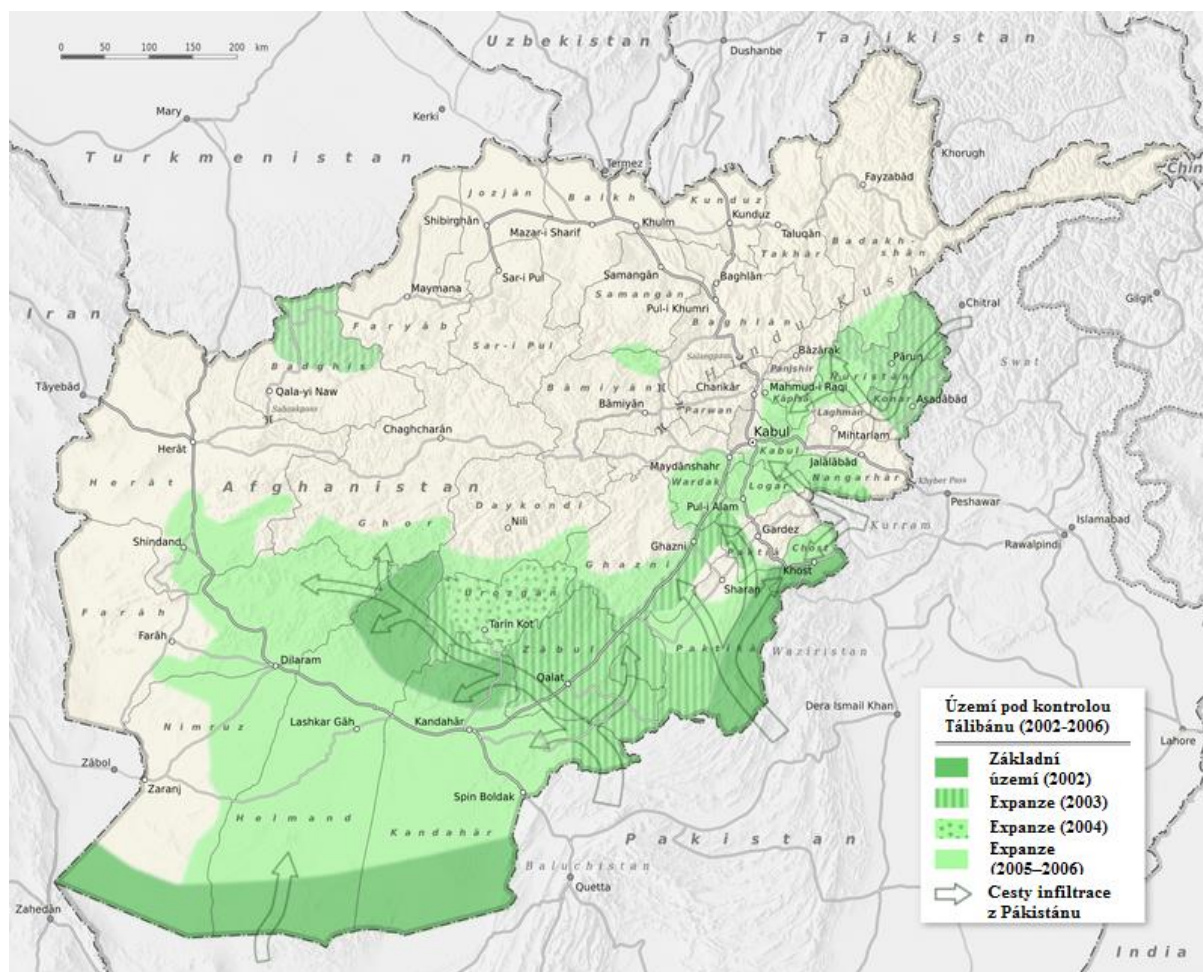
„Podpisem paktu bezpečnosti odhalili tito otroci Američanů svoji pravou tvář afghánskému národu. Až přijde čas, náš národ je odhodlán potrestat před soudem uplatňující právo šaría ty otroky, kteří dohodu s Američany podepsali.“

(Stancati a Hodge, 2014)

4.3. Neo-Tálibán a jeho opětovný návrat

Tálibán přešel po svém svržení v roce 2001 na partyzánský způsob boje a své síly soustředil na atentáty včetně sebevražedných útoků. Do Afghánistánu se vrátila anarchie a za Tálibánu oficiálně neexistující zločinnost. Hnutí omladilo své bojovníky, jelikož se novými členy stávali dvacetiletí muži. Jejich příprava probíhala zejména v Pákistánu a dotována byla arabskými nevládními organizacemi a afghánskými protivládními skupinami z příjmů z distribuce narkotik. Při afghánských hranicích s Pákistánem fungoval Tálibán svobodně. Zkreslená byla západní představa o tom, že Tálibán byl hrstkou náboženských fanatiků. Tálibán měl vždy stabilní

podporu u venkovanů v jižním Afghánistánu a od roku 2002 se bojové aktivity tálibů začaly stupňovat. (Boháč, 2008b)

Obr. 2: Území pod kontrolou Tálibánu v letech 2002–2006 (zdroj: Giustozzi, 2009; upraveno autorkou)

I přes to, že spousta radikálních vůdců a členů byla zabita, uvězněna nebo vyhnána ze země, Tálibán to nevzdal a příslušníci hnutí se postupně začali navracet do svých domovů a pracovat na opětovných cílech Tálibánu. V letech 2005–2006 Tálibán pokračoval ve své obnově, přičemž od roku 2006 jeho síla nadále rostla. Na jaře téhož roku pronikl do jižního Afghánistánu a začal napadat Afghánce a vojáky USA. Hámid Karzaj ani v roce 2008 neměl vliv na celém území Afghánistánu a proto ministr zahraničí USA varoval NATO před hrozbou možného útoku Al-Káidy z území Afghánistánu. Zároveň oznámil, že musí poskytnout více vojáků, kteří budou čelit rostoucímu vlivu Tálibánu i Al-Káidy a napomohou tak stabilizaci země. I v dalších prezidentských volbách v roce 2009 Tálibán hrozil útoky, podobně jak tomu bylo v roce 2004, kdy vyhrožoval zabitím každého, kdo se voleb zúčastní. (Hayes, Brunner a Rowen, c2000–2015)

Teroristické útoky Tálíbanu se zaměřovaly na dva cíle. Prvním terčem, kde se jednalo o cílené zabíjení, byli činitelé státní správy na střední úrovni. Druhým cílem se pak staly jednotky ISAF, kde se jednalo o necílené zabíjení. Tálíbán tím chtěl vyvolat strach a paniku mezi vojáky ISAF a také vyprovokovat spojenecké jednotky k odvetným útokům, při kterých často umíralo i civilní obyvatelstvo, což se velmi snadno použilo k diskreditaci celé mise. Promyšlený postup Tálíbanu se tak na počátku roku 2008 začal jevit jako alternativa ke stávajícímu režimu Hámida Karzaje, který stále více ztrácel respekt a vliv na vlastní obyvatelstvo. Znepokojivým výsledkem pro vládu Afghánistánu a většinu světa je fakt, že deset let po sesazení fundamentalistického režimu vojenskou intervencí USA a jejich spojenců se Tálíbán postupně zmocnil vlády nad více jak pěti šestinami území. Necelá jedna šestina pak připadala pod kontrolu Karzajího, který byl označován jako pouhý starosta Kábulu. (Hynek, Eichler a Majerník, 2012)

V současnosti jednotný Tálíbán v podstatě neexistuje, jelikož je hnutí mnohem více rozptýlené. Část je řízena z pákistánské Květy radou Tálíbanu, část operuje ve východním Afghánistánu a je řízena z Federálně spravovaných kmenových území v Pákistánu. Počet členů Tálíbanu se v roce 2013 odhadoval na 25 000 až 35 000 bojovníků. V provinciích ustanovil vlastní skupinky lidí, které provádí útoky proti vládním budovám, policii nebo armádě. U hlavních cest často napadají konvoje koaličních sil a afghánské armády. Tálíbán si od Afghánců vynucuje podporu buď formou náboženské daně, nebo prostřednictvím jídla či zbraní. Snaží se je přesvědčit, že Američané chtějí muslimy odvrátit na jinou víru, což je hřích a zdůrazňuje, že dokonce ženy ze Saudské Arábie dávají zlato a šperky na podporu džihádu. Tálíbán také prohlašuje, že mu nejde o politickou moc, a že Islámský emirát Afghánistán udělá vše, co bude moci, aby rozdělil pozice a místa těm, kteří si to zaslouží, a kteří mají kapacitu a vymýtí korupci ve vládních orgánech. Mulláh Omar tak zdůrazňuje, že Tálíbanu jde o kontrolování morálky a plnění role samozvaných ochránců spravedlnosti a islámu. Ve svých prohlášeních je vůdce smířlivější, což může být považováno za strategický postup. (Veselá, 2013)

4.4. Politické události po roce 2001

V prosinci roku 2001 se v Německu konala mezinárodní konference o dalším vývoji Afghánistánu. Ukončena byla *Bonnskou deklarací*, jejímž hlavním cílem bylo vytvoření afghánské policie a armády, ozbrojených milicí, boj proti narkomafiím nebo zlepšování sociálního statusu žen. Jednání se zúčastnili vysocí představitelé OSN, USA, Evropy a akademičtí odborníci, neúčastnilo se ho ale hnutí Tálíbán. Součástí bylo také

vytvoření prozatímní vlády spravující zemi na dobu šesti měsíců, v jejímž čele stanul Hámid Karzaj. V roce 2002 byl poměrně jednoznačně zvolen 13. června Velkou džirgou afghánským prezidentem. Jedinou protikandidátkou byla lékařka Masúda Džalálová, jedna z mála žen angažující se v afghánské politice. V nové vládě stanuli i zástupci všech nejpočetnějších etnik, přičemž nejvýznamnější posty obsadili vůdcové Severní aliance. Problém roztržitého státu ale nebyl vyřešen a nevráživost mezi etniky přetrvávala. Zbytek státu zůstal pod nadvládou warlordů. (Boháč 2008b)

V roce 2004 byla přijata nová ústava, která upravila pravomoci prezidenta, přičemž hlava státu získala docela silné pravomoci. Prezident se nově stal zároveň i ministerským předsedou, je volen v přímých volbách a odpovídá parlamentu. Rovněž je velitelem nové afghánské armády. (Horák, 2005)

Součástí nové ústavy bylo i zakomponování spravedlivých a svobodných voleb. První prezidentské volby od pádu Tálíbanu se konaly po několika odkladech 9. října 2004. Největšího počtu hlasů dosáhl prozatímní prezident přechodné vlády Hámid Karzaj, který získal 55 % hlasů²⁶. K volbám dorazilo 75 % oprávněných voličů. Další podmínkou ústavy byly parlamentní volby²⁷, které se konaly 18. prosince následujícího roku. Na 249 křesel se ucházelo 2 753 kandidátů, přičemž volební účast dosáhla 53 %. Velmi pozitivním faktem bylo, že volilo 43 % žen. Volební zákon obsahuje striktní předpisy a požaduje, aby bylo zajištěno i zastoupení žen v parlamentu, což zaručuje nová ústava z roku 2004, kde je pro ženy garantováno 25 % z celkového počtu křesel. (CMI, 2015)

Druhé demokratické prezidentské volby, které proběhly 20. srpna v roce 2009, již neměly takovou volební účast²⁸ jako volby předchozí. Důvodem téměř o polovinu menší účasti byly především hrozby Tálíbanu prohlašující volby za ilegální. I přes výhrůžky tálíbů byly prezidentské volby hodnoceny jako poměrně klidné. Předpokládaným vítězem se stal Hámid Karzaj, který získal 50 % hlasů²⁹. S podílem 31 % hlasů se na druhém místě umístil i jeden z kandidátů voleb v roce 2014 Abdulláh Abdulláh. (Al Jazeera, 2009; Election Guide, 2015b)

²⁶ K prezidentským volbám roku 2004 dorazilo celkem 8 128 940 voličů. Nejvíce hlasů získal Hámid Karzaj s počtem 4 443 029 hlasů. Na druhém místě se umístil Mohammad Yunos Qanuni s počtem 1 306 503 hlasů. Prezident je volen nadpoloviční většinou na pětileté období prostřednictvím dvoukolového systému. (Election Guide, 2015a)

²⁷ Afghánistán má dvoukomorový parlament – Národní shromáždění (Džirga), který se skládá ze Sněmovny starších (*Meshrano Jirga*) mající 102 křesel a Sněmovny lidu (*Wolesi Jirga*), do které může být voleno celkem 249 členů, taktéž na pětileté období (Election Guide, 2015a).

²⁸ Volební účast prezidentských voleb v roce 2009 byla jen 4 823 090 voličů (Election Guide, 2015b).

²⁹ Karzaj získal celkově 2 283 907 hlasů, Abdulláh 1 406 242 hlasů (Election Guide, 2015b).

Nicméně volby byly označeny za podvodné kvůli množství úplatků nebo zastrasování voličů. Celkově bylo prohlášeno více jak milion hlasů neplatných. Kvůli tomu se snížil počet hlasů Karzajího pod 50% hranici oproti 54,6 %, které získal v prvním kole, a tudíž se schylovalo ke druhému kolu, které bylo naplánované na 7. listopadu 2009. Avšak Abdulláh se kvůli zjištěným podvodům rozhodl odstoupit, a tak Nezávislá volební komise (IEC) prohlásila za vítěze voleb Karzaje. (Election Guide, 2015c)

V červnu 2013 Tálibán otevřel svoji politickou kancelář v katarském Dauhá, kde se konala konference, na níž se sešli představitelé Tálibánu s USA. Po několikaletém vyjednávání došlo 31. května v roce 2014 k propuštění Bowa Bergdahla, který byl zajat Tálibánem pět let, a USA na oplátku propustilo pět členů Tálibánu držených ve věznicí Guantánamo. (Hayes, Brunner a Rowen, c2000–2015)

4.5. Prezidentské volby v roce 2014

Důležitou a klíčovou událostí, která proběhla v Afghánistánu v roce 2014, byly prezidentské volby. Jelikož se očekávalo, že výsledky mohou významně ovlivnit vývoj situace v zemi, byl jejich průběh sledován světovými médii i odbornou veřejností.

Úspěšný přechod moci v Kábulu je důležitý pro obnovu bezpečnosti v jihozápadní Asii. Ale ani úspěšný volební proces sám o sobě nezajistí stabilitu v zemi, natož v regionu. Nový afghánský prezident se totiž bude muset vypořádat s řadou domácích i mezinárodních záležitostí, aby regionální bezpečnostní situaci, která se neustále zhoršuje, udržel. Nová vláda se bude muset snažit upevnit moc a potlačit řadu povstání. (Stratfor, 2014)

Volby byly plně očekávány a entuziasmu právě proto, že představovali vůbec první pokus demokratického přechodu moci v zemi. Třemi kandidáty³⁰ s největší možnou pravděpodobností úspěchu byly bývalý ministr financí Ašraf Ghaní Ahmadzai, bývalý ministr zahraničí Abdulláh Abdulláh a další exministr zahraničí a poradce pro národní bezpečnost Zalmáj Rasúl. Všichni kandidáti před volbami uvedli, že klíčovou bilaterální bezpečnostní dohodu³¹ podepíší, jakmile nastoupí do prezidentského úřadu. Období voleb bylo doprovázené hrozícími atentáty Tálibánu, který se uchýlil k útokům, aby ukázal, že život lidí bude stále mizerný, pokud vláda nesplní jeho požadavky. První kolo voleb, při kterých se volil nástupce odstupujícího prezidenta Hámida Karzaje, se uskutečnily 5. dubna 2014. (tamtéž)

³⁰ Celkově bylo registrováno 27 kandidátů, nicméně 22. října 2013 IEC diskvalifikovala 16 kandidátů z různých příčin, včetně nedostatku požadovaných podpisů, potřebné dokumentace nebo nedostačující úrovně vzdělání. (Election Guide, 2015c)

³¹ Jedná se o bilaterální bezpečnostní dohodu popsanou v kapitole 4.2.1.

Talibán do voleb zainteresován nebyl a nezajímalo ho, ani kdo vyhraje. Jeho taktikou nebyly žádné volební lístky, ale střely a výbuchy. Proto se volby několikrát snažil narušit, což dokazují například i tři sebevražedné atentáty spáchané v hlavním městě. Dva atentáty byly Talibánem spáchané na volební místnosti a jeden na dům používaný neziskovou americkou organizací *Roots of Peace*. Mnoho dalších atentátů bylo podniknuto proti pracovníkům volebních komisí i proti voličům. Celkově bylo ohroženo hrozcími atentáty ze strany Talibánu více jak 6 000 hlasovacích center po celé zemi. Průzkumy veřejného mínění ale ukazují, že Afghánci stále věří v demokraticky zvolenou vládu. Příkladem bylo nejméně 700 lidí čekající denně několik hodin před úřadem na registrační kartu, která jim umožnila volit. V průzkumu provedeném *Fórem pro svobodné a spravedlivé volby Afghánistánu* (FEFA) uvedlo 92 % respondentů, že myšlenku voleb podporují. Většina z respondentů, která uvedla, že nemá v plánu volit, vyjádřila tento názor z toho důvodu, že nebyla zaregistrovaná, a nikoliv proto, že by se bála hrozeb Talibánu. Zejména ženy se o volby zajímaly, jelikož se obávají návratu Talibánu. 81 % z nich uvedlo, že budou vybírat kandidáta podle jeho kvalit a programu, zatímco jen 12 % by si vybralo kandidáta na základě doporučení. Nová vláda bude muset řešit spoustu důležitých záležitostí jako je korupce, ekonomika závislá na pomoci, vysoká nezaměstnanost, nedostatečné veřejné služby nebo vzdělání dívek. (Yousafzai a Mahr, 2014)

Talibán o volbách na svých stránkách *Islamic Emirate of Afghanistan* prohlásil, že jsou podvodem a klamem pro Afghánce, kteří jsou tímto způsobem nalákáni k demokracii, která je ale ve skutečnosti jen životem pod okupací USA a jejich západních spojenců. Zmiňuje také, že 80 % země je pod kontrolou Talibánu, upřednostňující u soudu právo šaría, které je samotnými Afghánci preferováno před soudy „loutkového režimu“. Proto, aby se široká veřejnost zapojila do voleb, bylo podle Talibánu vynaloženo a utraceno zbytečně mnoho peněz. Dále podle hnutí volby přispěly k nestabilitě, podkopaly vyhlídky pro nezávislý a svobodný Afghánistán a mohou za zhoršující se ekonomickou situaci. Řešením je pro taliby zbavit se zkorumpovaného systému zřízeného okupačními silami pod vedením USA a nahradit ho vládou Talibánu. (Islamic Emirate of Afghanistan, 2014)

V polovině května byly ohlášeny výsledky prvního kola voleb. Celkově bylo odevzdáno 7 018 049 hlasů, přičemž volební účast byla okolo 32 %.³² Vítězem tohoto kola se stal Abdulláh Abdulláh, který získal 2 972 141 hlasů, což přepočtením na procenta představovalo 45 % hlasů. S počtem 2 084 547 hlasů se na druhém místě umístil Ašraf Ghaní Ahmadzai,

³² Registrováno bylo celkově 20 845 988 voličů. Platných hlasů bylo 6 604 564. (Election Guide, 2015c)

kteřý tímto počtem hlasů dosáhl 32 %³³. (Election Guide, 2015c) Jelikož nikdo v prvním kole nezískal nadpoloviční většinu, proběhlo 14. června druhé kolo, u kterého byla volební účast dokonce větší – k volbám přišlo 7 947 527 lidí. I přes to, že se oba prohlásili za vítěze voleb, úspěšnější byl ale kandidát, jenž se umístil v prvním kole na druhém místě, Ašraf Ghaní, který získal 4 485 888 hlasů, respektive 56 %³⁴. (Afghanistan Election Data, 2015) I přes to, že byly volby nařčené z podvodů, Nezávislá volební komise vyhlásila Ghaního vítězem voleb.

Inaugurace nového prezidenta se konala 29. září 2014 v Prezidentském paláci v Kábulu. Na ceremonii, jež započala Karzajího řečí, bylo přítomno 1 400 domácích a zahraničních hostů, nechyběl ani poražený kandidát voleb Abdulláh, který se po dohodě s novým prezidentem stal „výkonným premiérem“ s rozšířenými pravomocemi. Ghaní při přebírání úřadu sliboval, že ve jménu Alláha bude podporovat a chránit afghánskou nezávislost, suverenitu a celistvost země. Po jeho přísaze také pronesl svoji řeč i Abdulláh, který sdělil, že budou společně pracovat jako jeden tým pro lepší Afghánistán, jelikož země potřebuje jednotu, bratrství a spolupráci jako nikdy před tím. (TOLO, 2014)

Dohodu o nové vládě, která přinesla příměří mezi Ghaním a Abdulláhem, zprostředkoval ministr zahraničí USA John Kerry, který s nimi vedl diplomatická jednání. Kerry přiměl oba rivaly ke smíru a k vytvoření vlády národní jednoty. Především kvůli již skončené misi ISAF byla tato dohoda o nové vládě, z hlediska stability bezpečnostní situace, velmi důležitou. (ČT24, 2014c)

4.6. Záchřana jménem Ghaní a Abdulláh?

Paštun Ašraf Ghaní Ahmadzai je držitelem doktorátu z Columbijské univerzity v USA. Jelikož byl zaměstnancem Světové banky, má bohaté zkušenosti z oblasti ekonomiky, což dokazuje i jeho post ministra financí v letech 2004–2008. Působil také jako poradce exprezidenta Karzaje a spolupracoval s mezinárodními a humanitárními organizacemi. Americký časopis *Foreign Policy* ho dokonce v roce 2010 zařadil do seznamu stovky nejvýznamnějších intelektuálů, kteří svým myšlením ovlivňují běh současného světa. Oproti tomu Abdulláh Abdulláh, opoziční vůdce v letech 2001–2005, byl ministrem zahraničí. V Afghánistánu je známější tváří než Ghaní a to nejen proto, že byl významným spojencem legendárního vojenského velitele Ahmada Šáha Masúda, který se proslavil odporem proti sovětské okupaci i proti přísnému islámskému režimu Tálíbanu. Ačkoli je původem poloviční Paštun, větší podpory se během voleb těšil u Tádžiků. (ČT24, 2014c)

³³ Zalmáj Rasúl získal 750 997 hlasů (11,37 %). (Election Guide, 2015c)

³⁴ Abdulláh Abdulláh získal v druhém kole voleb 3 461 639 hlasů (44 %). (Afghanistan Election Data, 2015)

Ghaního postoj vůči Tálíbánu, který se snažil využít mocenského vakua v období voleb, je podobný jako Abdulláhův. Oba se shodli, že pro boj s Tálíbánem je třeba ustanovení vojenského vrchního velitele. Zároveň vyjádřili názor, že se budou snažit vyvinout maximální úsilí v záležitosti týkající se mírových jednání s Tálíbánem, jelikož politika odpírání mírových dohod se prokázala pro mír a stabilitu v regionu škodlivá. Předpokládá se, že budování dobrých vztahů s Tálíbánem bude kvůli otázkám týkajících se Paštunů jednodušší pro Ghaního než Abdulláha. Společný mají i postoj týkající se Spojených států amerických – oba sdílejí proamerické názory a taktéž vyslovili stejný názor ohledně bilaterální dohody s USA, kterou se zabývá kapitola 4.2.1. Co se týká bezpečnosti, lze očekávat, že oba budou zdůrazňovat a upřednostňovat budování silných vazeb spíše se sousedními zeměmi a regionálními mocnostmi než se světovými velmocemi. (Nordland, 2014; Baryalay, 2014)

Zda současný prezident a premiér Afghánistánu dokáží vyřešit hlavní problémy země je otázkou, na kterou se bude moci odpovědět až za několik let. I přes to, že oba pocházejí z jiného etnického, regionálního prostředí a mají rozdílné vzdělání, je velmi důležitá jejich slíbená spolupráce a společné řešení problémů. Ghaní vyzval Tálibán a další ozbrojené frakce k politickému jednání s novou vládou, problémem je, že Tálibán podobné názory nesdílí a oznámil, že nového prezidenta neuzná. (Raghavan, 2014)

Na počátku ledna 2015, sto dní poté, co Ašraf Ghaní složil přísahu, bylo mnoho Afghánců ohledně koaliční vlády a jejího fungování skeptických. Jedna z hlavních obav panuje z toho důvodu, že ani po třech měsících vláda nefunguje a navíc situaci komplikuje paralyzující bludiště byrokracie a korupce, která znemožňuje život obyčejných Afghánců. Někteří lidé jsou nešťastní, že volili Ghaního, který prohlašoval, že vymytí mafie, ale nyní podle nich sám zločince skrývá. Nazifulláh Salarzaj, mluvčí prezidenta, ale namítá, že během těchto sto dní všechny problémy identifikovali a nyní je čas je řešit. Na konci roku 2016 má dojít k úplnému stažení jednotek USA a spojenců, ale Ghaní se vyslovil pro přezkoumání termínu odchodu, jelikož Tálibán zahájil útoky po celé zemi a nyní ovládá velkou část venkova na jihu i východě země. Denně umírá několik vojáků afghánských bezpečnostních sil i vojáků NATO, což je neudržitelné. Nadále trpí i ekonomika, protože částečné stáhnutí vojsk a uzavření základen způsobilo, že mnoho lidí přišlo o práci. Neutichající problémy způsobují unavenost lidu, který hrozí demonstracemi, pokud vláda nebude v co nejbližší době sestavena. Salarzaj ovšem namítá, že jmenování kabinetu se blíží a bude reflektovat odlišnost lidí a čekání se vyplatí. (Al Jazeera, 2015)

5. Závěr

Hnutí Tálibán se do světových dějin zapsalo svým islámským fundamentalistickým režimem, který uplatňovalo v letech 1996–2001. Během této doby se z Afghánistánu stala země, kde hlavní úlohu mělo islámské právo šaría, které řídilo veškerý život Afghánců. Tálibán ovšem i nadále zůstává specifickou organizací, o které ale lze říci, že se jedná o fundamentalistické hnutí. Své zájmy prosazuje především na území Afghánistánu, ačkoli oblast jeho působení se rozrůstá i do ostatních zemí, především sousedního Pákistánu. Označení Tálibánu jako teroristické hnutí je velmi problematické a nelze brát v potaz pouze to, že se vyskytuje na některých seznamech teroristických organizací.

Konec režimu a vlády Tálibánu, kterou uznaly pouze tři státy – Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty a Pákistán, přivodily teroristické útoky proti USA z 11. září 2001 spáchané Al-Káidou. Událost, jež lze považovat za důležitý milník světových dějin, zahájila novou politiku vedenou Spojenými státy americkými s cílem porazit a zničit teroristické organizace. Prvním krokem byla invaze do Afghánistánu nazvaná jako Operace trvalá svoboda zahájená na počátku října roku 2001, při které byli tálibové poraženi. Další paralelní operací probíhající v Afghánistánu byla mise ISAF, vedená Severoatlantickou aliancí, která skončila na konci roku 2014 a jež nahradila od 1. 1. 2015 mise nová – Rozhodná podpora.

Nic ovšem netrvá věčně. Hnutí, které většina světa zatracovala, se během několika let dokázalo vzchopit. Tálibán se stále více těší oblibě a jeho síla začíná vzrůstat, což svědčí nejen o častějších útocích sebevraždných atentátníků ale i neutichající boje. To potvrdil i rok 2014, kdy Tálibán zkoušel svými útoky, při nichž zemřela spousta civilistů i vojáků, zmařit demokraticky probíhající prezidentské volby. Výsledky voleb byly světem sledovány, především z toho důvodu, že se čekalo na to, zda nový prezident podepíše klíčovou bilaterální dohodu s USA, jelikož exprezident Karzaj ji podepsat odmítl, a tudíž hrozilo, že v zemi nezůstane žádný voják a země tak bude ponechána jen afghánské armádě.

Nový prezident Ašraf Ghání, který ihned po převzetí úřadu dohodu podepsal, tak umožnil setrvání určitého počtu vojáků v zemi po další období. Spolu s premiérem Abdulláhem Abdulláhem, jenž zastává taktéž důležitou funkci, se bude muset pokusit vymanit tuto středoasijskou zemi z chaosu a nestability, která i nadále v zemi přetrvává. Ovšem vnútit demokratické principy této zemi je velmi složité, jelikož je postavená na jiných hodnotách. Taktéž je obtížné změnit mentalitu lidí, kteří jsou zvyklí, že hlava státu nemá takový vliv na rozdíl od kmenových vůdců. Vyřešit hlavní problémy země jako chudoba, nezaměstnanost, korupce nebo především hrozby sílicího Tálibánu pravděpodobně nevyřeší sami a hned, ale velmi důležité bude, kam bude Ghání spolu s Abdulláhem a dalšími členy

vlády zemi ubírat, a zda možné reformy a jejich úsilí místní obyvatelstvo přijme. Především je ale důležité, jak se vypořádají s Tálibánem, aby nedošlo k jeho opětovnému vládnutí. Můžeme předpokládat tři varianty. První z nich je varianta pro Západ pozitivní – Ghaní společně s Abdulláhem vytvoří stabilní vládu, která bude úspěšně čelit hrozbám Tálibánu a země se stane bezpečnějším místem pro život. Druhá varianta se může jevit jako neutrální. Nová vláda se s Tálibánem v rámci mezí dohodne, ale i nadále se bude země nacházet ve válečném stavu a roztržitém. Třetí variantou možnosti vývoje země bude pro Západ a vládu Afghánistánu negativní, jelikož Tálibán využije slabého fungování vlády a zmocní se země, přičemž nastolí svůj režim založený na islámském právu a obdobná historie se může opakovat. Je otázkou, zda by Tálibán znovu poskytl útočiště teroristickým organizacím. Jedno je tedy jisté, další průběh v zemi ukáže teprve čas.

Seznam literatury

- AFGHANISTAN ELECTION DATA. *Afghanistan* [online]. 2015 [cit. 2015-03-13].
Dostupné z: <http://2014.afghanistanelectiondata.org/runoff/#home>
- AFGHANISTAN LANGUAGE AND CULTURE PROGRAM. *Pashtunwali* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <https://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/>
- AFSAR, Shadid, Chris SAMPLES a Thomas WOOD. *The Taliban: An Organizational Analysis*. Military Review [online]. 2008 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://usacac.army.mil/cac2/AIWFC/COIN/repository/Understanding_Taliban_Organization_Mil_Review%28May-Jun08%29.pdf
- AL JAZEERA. *Afghanistan polls: Main candidates* [online]. 2009 [cit. 2015-03-06].
Dostupné z:
<http://www.aljazeera.com/focus/afghanistanelections2009/2009/08/20098198170252406.htm>
- AL JAZEERA. *Political stalemate driving Afghans mad* [online]. 2015 [cit. 2015-03-13].
Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/blogs/asia/2015/01/100041.html>
- ALI, Ashraf a Catherine COLLINS. *Counterterrorism Strategy: Initiative Policy Paper: Financing the Taliban*. New America Foundation. [online]. Washington (DC), 2010, 15 s. [cit. 2012-05-24]. Dostupné z: <http://counterterrorism.newamerica.net/sites/newamerica.net/files/policydocs/collinsali.pdf>
- ATRAN, Scott. *A Question of Honour: Why the Taliban Fight and What to Do About It*. Asian Journal Of Social Science [online]. 2010, 38 (3), s. 343–363. [cit. 2015-02-16].
Dostupné z: Academic Search Complete, Ipswich, MA.
- BARYALAY, Maryam. *Ashraf Ghani And Abdullah, A Brief Comparison* [online]. 2014 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://elections.tolonews.com/ashraf-ghani-and-abdullah-brief-comparison>
- BBC. *Afghanistan's Hamid Karzai says Nato caused 'great suffering'* [online]. 2013 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-24433433>
- BBC. *Q&A: Foreign forces in Afghanistan* [online]. 2014a [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-south-asia-11371138>
- BBC. *Afghanistan Taliban 'confident of victory' over Nato* [online]. 2014b [cit. 2015-03-06].
Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-25765603>

BETSON, Andrew P. *Nothing is Simple in Afghanistan*. Military Review [online]. 2012, 92, 5, s. 50-57 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: Academic Search Complete, Ipswich, MA.

BOHÁČ, Artur. *Afghánistán za vlády Tálibánu: politicko-geografická analýza*. E-polis.cz [online]. 2008a. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html>. ISSN 1801-1438.

BOHÁČ, Artur. *Afghánistán v letech 2001 - 2005: politicko-geografická analýza* E-polis.cz [online]. 2008b. [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/clanek/afghanistan-v-letech-2001-2005-politicko-geograficka-analyza.html> ISSN 1801-1438.

BRITSKÉ LISTY. *Byl Tálibán opravdu tak špatný?* [online]. 2002 [cit. 2015-02-26]. ISSN 1213-1792. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/10244.html>

BRUNNER, Borgna, Laura HAYES a Beth ROWEN. *Who Are the Taliban? Their history and their resurgence*. Infoplease [online]. c2000 –2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.infoplease.com/spot/taliban.html>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY: The World Factbook. *Afghanistan* [online]. 2013 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY: The World Factbook. *Afghánistán* [online]. 2014 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

CMI. *Afghanistan–Elections* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.cmi.no/afghanistan/?id=204&Elections>

ČEJKA, Marek. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2007, 223 s. ISBN 978-808-7029-190.

ČESKÁ TELEVIZE. *Ženy v zemi Tálibánu* [online]. 2013 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10565314276-zeny-v-zemi-talibanu/213562260700001/>

ČT24. *Afghánistán podepsal klíčovou bezpečnostní dohodu s USA*. [online]. 2014b [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/287577-afghanistan-podepsal-klíčovou-bezpečnostni-dohodu-s-usa/>

ČT24. *Afghánistán: končí mise ISAF, začíná Rezolutní podpora. I s českými vojáky* [online]. 2014a [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/296822-afghanistan-konci-mise-isaf-zacina-rezolutni-podpora-i-s-ceskymi-vojaky/>

ČT24. *Konečně afghánský smír: Ghaní prezidentem, Abdulláh šéfem vlády* [online]. 2014c [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/286801-konecne-afghansky-smir-ghani-prezidentem-abdullah-sefem-vlady/>

DOČEKALOVÁ, Pavla, Kamil ŠVEC a Jaroslav DANEŠ. *Úvod do politologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 263 s. ISBN 978-802-4729-404.

DORRONSORO, Gilles. *Revolution Unending: Afghanistan, 1979 to the Present*. Columbia University Press, New York 2005, ISBN 978-0-231-13626-6.

EICHLER, Jan a Nik HYNEK. Hledání konsenzu o Afghánistánu jako promarněná příležitost. In: STRŽÍTECKÝ, Vít. *Česká zahraniční politika: mezi politickým (ne)zájmem a byrokratickou efektivitou*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 42–58. ISBN 978-808-6506-937.

ELECTION GUIDE. *Islamic Republic of Afghanistan–Election for President: OCT. 9, 2004* [online]. 2015a [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/election.php?ID=253>

ELECTION GUIDE. *Islamic Republic of Afghanistan–Election for President: AUG. 20, 2009* [online]. 2015b [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/elections/id/2115/>

ELECTION GUIDE. *Islamic Republic of Afghanistan–Election for President: APRIL 5, 2014* [online]. 2015c [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.electionguide.org/election.php?ID=253>

EU-LEX. *Official Journal of the European Union: Council decision* [online]. nedatováno [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32005D0930>

GINSBURG, Tom. *An Economic Interpretation of the Pashtunwali* [online]. 2011 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/articles/AnEconomicAnalysisOfThePashtunwali.pdf>

GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*. Columbia University Press, New York 2009, 259 s. ISBN 978-0-231-70010-8

GOVERNMENT OF CANADA. *Public Safety Canada: Currently listed entities* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scrnt/cntr-trrrsm/lstd-ntts/crrnt-lstd-ntts-eng.aspx#2044>

HORÁK, Slavomír. *Afghánistán – proti komu válka?* Literární noviny [online]. 2001a [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.net/news/afghanistan-2002/>

HORÁK, Slavomír. *Afghánistán rok poté*. Mezinárodní politika 11: Zeměmi světa. [online]. Ústav mezinárodních vztahů, č. 11, 2002, s. 27-28. [cit. 2015-02-15]. ISSN 0543-7962. Dostupné z: <http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2002/MP112002.pdf>

HORÁK, Slavomír. *Afghánská geopolitika – mnoho vlků na hubenou kořist*. Infoservis.net [online]. 2001b [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.slavomirhorak.net/news/afghanistan-2002-geopolitika/>

HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Public History, 2005. 179 s. ISBN 80-864-4517-8.

HYNEK, Nik, Jan EICHLER a Lubomír MAJERNÍK. *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, 191 s. ISBN 978-808-7558-065.

ISLAMIC EMIRATE OF AFGHANISTAN. *Election in Afghanistan: A Deception for Afghans!* [online]. 2014 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://shahamat-english.com/index.php/articles/49100-election-in-afghanistan-a-deception-for-afghans>

JANDOUREK, Jan, Kamil ŠVEC a Jaroslav DANEŠ. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.

JANKŮ, Martin a Petr ZELINKA. *Hybridní aktér: nový fenomén na poli nestátních aktérů* [online]. Mezinárodní politika. Vol. 44 (2009), No 4. 2009 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://mv.iir.cz/article/view/347>

KOKAISL, Petr a Jan PARGAČ. *Lidé z hor a lidé z pouští: Tádžikistán a Turkmenistán. Stríčky kulturních proměn Střední Asie*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2007. 351s, s. 230–231. ISBN 987-80-7308-167-6.

KRAUZOVÁ, Tereza. *Americká bezpečnostní politika vůči Pákistánu během války proti terorismu v letech 2001–2008* [online]. 2013 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://postnito.cz/?p=4798>

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 4. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006, 292 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-702-1821-5

KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-702-1168-7.

LANGEROVÁ, Viera. *Zlý Tálibán, dobrý Tálibán* [online]. 2007 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://eurabia.parlamentnilisty.cz/PrintArticle/1424-zly-taliban-dobry-taliban.aspx>

- LEE, Rogger A. and History Guy Media. *The Afghan Civil War (1978 – Present)* [online]. c1998-2014 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://www.historyguy.com/afghan_civil_war.html
- MAHR Krista a Sami YOUSAFZAI. *Waiting for the Taliban*. Time. [online]. 2014, Vol. 183 Issue 14, s.24. 6p. 5 Color Photographs. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: Academic Search Complete, Ipswich, MA.
- MAREK, Jan. *Stručná historie států. Afghánistán*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003. 120 s. ISBN 80-727-7128-0.
- MASON, Chuck R. *Status of Forces Agreement (SOFA): What Is It, and How Has It Been Utilized?* [online]. 2012 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL34531.pdf>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Operace „Trvalá svoboda“* [online]. 2004 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/irak_a_jeho_obnova/operace_trvala_svoboda.html
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS REPUBLIC OF KAZAKHSTAN. *Fight against terrorism and extremism in Kazakhstan* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://mfa.gov.kz/index.php/en/foreign-policy/current-issues-of-kazakhstan-s-foreign-policy/counteraction-to-new-challenges/fight-against-terrorism-and-extremism-in-kazakhstan>
- MINORITIES AT RISK. *Data: Assessment for Pashtuns in Afghanistan* [online]. 2006 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.cidcm.umd.edu/mar/assessment.asp?groupId=70002>
- MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL: World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. *Hazaras* [online]. 2005a [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.minorityrights.org/5440/afghanistan/hazaras.html>
- MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL: World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. *Uzbeks and Turkmens* [online]. 2005b [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://www.minorityrights.org/5442/afghanistan/uzbeks-and-turkmens.html>
- MUEHLAN, Eberhard. *Záchrana z Kábulu*. Albrechtice: Křesťanský život, 2009. 229 s. ISBN 978-80-7112-132-9.
- NATO REVIEW. *Mechanismy terorismu: Je Tálibán povstaleckou nebo teroristickou organizací?* [online]. 2008a [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.nato.int/docu/review/2008/04/AP_VIDR/CS/index.htm
- NATO REVIEW. *Mechanismy terorismu: Tálibán - rozpolcená osobnost* [online]. 2008b [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.nato.int/docu/review/2008/04/AP_BOOK/CS/index.htm

NATO. *Resolute Support Mission in Afghanistan* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm?selectedLocale=en

NATOAKTUAL. *International Security Assistance Force (ISAF)* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_isaf.htm

NATOAKTUAL. *V Afghánistánu zůstane téměř deset tisíc vojáků, oznámil Obama* [online]. 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/obama-necha-v-afgahnistanu-10-tisic-vojaku-ffb-na_zpravy.aspx?c=A140528_154044_na_zpravy_m00

NORDLAND, Rod. *After Rancor, Afghans Agree to Share Power*. The New York Times [online]. 2014 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2014/09/22/world/asia/afghan-presidential-election.html?_r=0

NOVINKY.CZ. *Talibán* [online]. c2003–2015 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/taliban>

RAGHAVAN, Sudarsan. *Ghani, Abdullah sworn in as part of Afghanistan's power-sharing arrangement*. The Washington Post [online]. 2014 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/world/afghanistans-new-president-hold-me-accountable/2014/09/29/0f229a14-47c0-11e4-b72e-d60a9229cc10_story.html

RASHID, Ahmed. *The Taliban: Exporting Extremism* [online]. 1999 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.indianembassy.org/policy/Terrorism/think_tank/taliban_extremism_fa_nov_99.htm

RESOLUTE SUPPORT MISSION. *Mission* [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.rs.nato.int/mission.html>

REUTERS. *FACTBOX: Five Facts on Taliban Leader Mullah Mohammad Omar* [online]. 2008 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2008/11/17/us-afghan-taliban-omar-idUSTRE4AG1EM20081117>

ROBBERSON, Tod. *Saudis sever ties with Taliban; Pakistan keeps 'window' open to Afghanistan*. The Dallas Morning News. [online]. 2001 [cit. 2014-12-03]. Dostupné z: Regional Business News, Ipswich, MA. Accessed December 3, 2014.

ROGGIO, Bill. *The Afghan Taliban's top leaders*. The Long War Journal [online]. 2010 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/02/the_talibans_top_lea.php

STANCATI, Margherita a Nathan HODGE. *Afghanistan Signs Security Pact With U.S., NATO*. The Wall Street Journal [online]. 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.wsj.com/articles/u-s-afghan-bilateral-security-agreement-signed-1412076436>

STRATFOR Analysis. *Afghanistan: Uncertainty Surrounds the Presidential Elections* [online]. 2014, s. 2-2. 1p. 1 Color Photograph, 1 Map. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: Business Source Complete, EBSCOhost.

ŠALPLACHTA, Jaromír. *Tálibán – stále se vyvíjející nepřítel*. Doktríny [online]. c2008–2013 [cit. 2015-02-26]. ISSN 1803-036X. Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2012_1/2012_1r_3b.html

THE FEDERAL SECURITY SERVICE OF THE RUSSIAN FEDERATION. *Single federal list of organizations recognized as terrorist by the Supreme Court of the Russian Federation* [online]. 2015 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>

THE FUND FOR PEACE. *What Does "State Fragility" Mean?* [online]. 2015 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://ffp.statesindex.org/faq-06-state-fragility>

THE FUND FOR PEACE. *Conflict Assessment Indicators: The Fund for Peace Country Analysis Indicators and Their Measures* [online]. 2011 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://www.fundforpeace.org/global/library/cr-10-97-ca-conflictassessmentindicators-1105c.pdf>

THE FUND FOR PEACE: Country data and trends. *Afghanistan in 2014* [online]. 2014 [cit. 2015-01-19]. Dostupné z: <http://ffp.statesindex.org/2014-afghanistan>

TOLO. *Afghanistan Elections: Ghani Sworn Into Office* [online]. 2014 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://elections.tolonews.com/ghani-sworn-office>

U. S. DEPARTMENT OF STATE. *Foreign Terrorist Organization* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>

U. S. DEPARTMENT OF STATE. *Asia Overview: Patterns of Global Terrorism: 1999* [online]. 1999 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.state.gov/1997-2001-NOPDFS/global/terrorism/1999report/asia.html>

UNITED NATIONS: Security Councils. *First report of the Analytical Support and Sanctions Implementation Monitoring Team submitted pursuant to resolution 1988 (2011) concerning the Taliban and associated individuals and entities* [online]. 2012 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/683

VESELÁ, Věra. *Svět očima Tálibánu*. Mezinárodní politika 10. [online]. Ústav mezinárodních vztahů. 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/svet-ocima-talibanu>

VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 368 s. ISBN 978-802-4730-776.

WRIGHT, Donald P. et al. *A different kind of war: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001–September 2005* [online]. 2010 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://usacac.army.mil/cac2/csi/docs/DifferentKindofWar.pdf>

ZAHRA-MALIK, Mehreen a Hamid SHALIZI. *Pakistan and Afghan officials say Afghan Taliban signal readiness for talks*. Reuters [online]. 2015 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/2015/02/19/us-afghanistan-pakistan-taliban-idUSKBN0LN0A520150219>